

IMPACT

BULETINUL CNPAC Nr.5

2006

Copiii străzii

- *Vârsta medie a copilului străzii în orașul Chișinău este de 11 ani și 3 luni.*
- *Perioada medie de aflare în stradă este de 1 an 9 luni.*
- *Majoritatea copiilor străzii sunt băieți (74,3%).*
- *Principalele surse de câștig a mijloacelor de existență sunt cerșitul (45,4%), muncile necalificate (17,2%), micile furturi (15%) și comerțul stradal (9,3%).*
- *În total din numărul de copii ai străzii de vârstă școlară nu sunt școlarizați sau nu frecventează școala 49,7%.*
- *Analfabetismul variază de la 50-60% la copiii străzii de 8-9 ani, până la 7-10% la cei de 13-17 ani.*
- *Circa o treime din copii își apreciază starea de sănătate drept mediocră, proastă și foarte proastă; 23,6% din ei sunt bolnavi mintal într-un stadiu mai mult sau mai puțin avansat; 44,2% nu dispun de o stare nutrițională bună.*
- *Circa 13% din copii străzii recunosc că au avut relații sexuale.*
- *Aproape jumătate din copiii străzii (40,1%) au fost agresați de persoane străine, 26,2% au fost agresați de polițiști și 25,6% au fost reținuți de poliție.*
- *Mulți copii ai străzii doresc să învețe (49,6%), să obțină o profesie (15,6%), să lucreze și să câștige bani (14,5%).*

(Date din studiul „Copiii străzii în orașul Chișinău”, 2000)

Impact

Nr. 6 /2006

Publicație a Centrului Național de
Prevenire a Abuzului față de Copii

Editor: Centrul Național de Prevenire
a Abuzului față de Copii

Tel: 75- 88 -06

Adresa: str. Calea Ieșilor, 61-2
MD 2069, Chișinău

Colegiul de redacție:

Natalia Cojocar

Daniela Sîmboteanu - Popescu

Ina Prisăcaru

Tehnoredactare: Petru Dinu

Tipar:

Întreprinderea editorial-poligrafică
"Elan Poligraf"

*Buletinul a apărut în cadrul Proiectului
"AMICUL" - Centrul de asistență psiho-
socială a copilului și familiei"
susținut de Reprezentanța UNICEF în
Republica Moldova*

„Copiii străzii” au fost cândva copiii mamei și ai tatei

Nu sunt dificil de identificat, copiii străzii. Unii le spun „vagabonzi”, iar alții uită cu totul că e vorba de copii și aruncă în direcția lor – „Gunoaie ale societății!”.

Da, unii dintre ei trăiesc pe la gunoști și mănâncă din rămășițele alimentare pe care le scot dintre mormanele urât mirositoare, dar ei rămân, în orice situație, copii. Și dacă au ajuns acolo unde sunt astăzi, e pentru că nu au avut parte de adulți grijulii, responsabili, care să-i iubească.

În lumea lor nu există dragoste. Doar frustrare, durere, teamă, obidă, frig, foame, boli. Un matur și ar face față cu greu la astfel de circumstanțe de viață, dar mite un copil.

Copiii străzii sunt, de fapt, oglinda indiferenței noastre. De câte ori le-ați pus bănuți în mâna întinsă și de câte ori ne-am gândit: ce caută acest copil în stradă? E foarte probabil faptul că mulți au dat dovadă de mărinimie în ceea ce privește banii, fără a-și mai pune vreo întrebare referitor la viața aceluși copil. Iar un copil înțelege toate acestea: de aceea și cere bani, nu dragoste. Câți ar fi gata să le-o dea?

Iar numărul „copiilor străzii” este în continuă creștere, din contul familiilor cândva unite, care astăzi sunt împrăștiate în toate colțurile lumii. O altă „sursă” de destine nenorocite sunt familiile de alcoolici, numărul acestora fiind într-o creștere alarmantă în ultimul deceniu.

De fapt, acești copii nu au fost tot timpul „ai străzii”. Cândva, au fost ai mamei și ai tatei. Cuvântul „strada” este de genul feminin, ca și „casă”, „mamă”, „familie”, „dragoste”, „grijă”, „hrană”, „căldură”, doar că... nu le poate înlocui pe toate acestea. Din conta: strada vine asupra acestor copii cu multe amenințări și pericole. Ceea ce putem face pentru ei e să-i OBSERVĂM, să-i ÎNȚELEGEM și să-i AJUTĂM să revină printre semenii lor, care își trăiesc copilăria și adolescența așa cum și-o doresc.

În acest număr al buletinului „IMPACT” ne-am propus să reflectăm toată problematica ce ține de fenomenul „copiii străzii”. Am căutat un răspuns la întrebarea: Ce putem face pentru ca intervențiile în recuperarea acestor copii să fie cât mai eficiente? Este foarte important să punem în discuție acest fenomen social și să căutăm, împreună, soluții.

Unele organizații neguvernamentale, preocupate de soarta acestor copii, întreprind unele acțiuni, dar acestea nu pot să-i ajute pe toți copiii fără acoperiș. ONG-urile nu au nici puterea să prevină extinderea fenomenului care, asemenea unei caracatițe, și-a întins tentaculele în întreaga republică. Copiii „ai nimănui” vin cu trenul la Chișinău, ca să se aciuzeze aici, printre zidurile unor case în construcție sau în gurile de canal. Ei trebuie ajutați să ducă o viață normală, nicidecum lăsați să supraviețuiască.

Este absolut necesară o cercetare sociologică asupra fenomenului „copiii străzii”

In 2000, la Chișinău a fost editat, cu sprijinul Reprezentanței UNICEF în Republica Moldova, studiul sociologic „Copiii străzii în orașul Chișinău”, al cărui coordonator științific este prof. universitar, doctor habilitat Maria Bulgaru, decanul Facultății asistență socială, sociologie și filozofie a Universității de Stat din Moldova (USM). (Cercetarea în teren a fost efectuată în 1999). Asupra studiului au lucrat o echipă mixtă, formată din specialiști ai Ministerului Protecției Sociale și Familiei și conferențieri universitari de la USM. După cinci ani de la efectuarea acestei prime cercetări asupra situației copiilor fără acoperiș, autoarea consideră că studiul său – la care mai continuă să facă referință specialiștii din domeniu, din lipsa altor studii – nu mai este actual, starea de lucruri în 1999 fiind diferită mult de cea actuală. De aceea, se impune realizarea unei noi cercetări sociologice. Potrivit Mariei Bulgaru, fenomenul copiilor străzii în Republica Moldova a luat amploare din cauza că lipsei unor intervenții prompte și eficiente în perioada 1999-2005.

În 1999, am constatat că cei mai mulți copii ai străzii sunt în orașul Chișinău. Cred că această situație s-a păstrat până acum, însă nu pot afirma cu certitudine, pentru că nu mai cercetează nimeni fenomenul. Îmi pare rău că nici instituțiile de stat, nici organizațiile guvernamentale nu acordă prea multă atenție acestui fenomen social. Și acum

mai sunt contactată de persoane de la diferite organizații care se interesează despre situația copiilor străzii la etapa actuală. Cum aş putea să le răspund, dacă nu există nici un studiu recent? Nimeni nu investește bani într-o astfel de cercetare. Cred că ar trebui utilizați mai rațional banii care se dau pentru proiectele de redresare a situației copiilor aflați în dificultate.

Cifrele la care fac referință structurile guvernamentale atunci când au de elaborat diverse rapoarte sunt cele oferite de fostul Centru de triere, actualmente Centrul de plasament temporar pentru minori, aflat în subordinea Ministerului Afacerilor Interne. Aceste date statistice, însă, reprezintă numărul copiilor înregistrați de această structură și sunt mai puțin credibile pentru specialiști. De ce? Deoarece nu toți copiii înregistrați la acest centru sunt și copiii străzii; de asemenea, nu sunt excluse situațiile în care același copil poate fi înregistrat de mai multe ori, adică de fiecare dată când este adus la centru. Astfel, datele respective pot fi exagerate.

Acum, după cinci ani de la publicarea studiului din

2000, este absolut necesară o cercetare sociologică a fenomenului „copiii străzii”, pentru a vedea care este evoluția reală a acestuia. Numai că acum fenomenul trebuie cercetat la nivelul întregii republici, iar studiul va cuprinde și centrele orășenești mai mari din zonele de sud, nord și centru.

Există metodologii sociologice speciale prin care se poate determina amploarea fenomenului la nivelul întregii republici. Nu mai putem să ne raportăm la cifra de 389 de copii pe care i-am depistat în 1999 în orașul Chișinău. Atunci, lotul de analiză a cuprins copii cu vârste cuprinse între 1-18 ani, depistați în cele cinci sectoare din Chișinău, sectorul Centru având cele mai multe puncte specifice de rezidență a copiilor străzii. **Pe atunci, exodul masiv al cetățenilor moldoveni peste hotare nu avea o amploare atât de mare.** Ținând cont de acest lucru, e lesne să presupunem că acum există mai mulți copii ai străzii, care fac parte din familiile în care unul sau ambii părinți au plecat peste hotare. Ar fi interesant și necesar să cercetăm structura și componența grupurilor de copii ai străzii.

Pentru a lua măsuri eficiente, trebuie să cunoaștem foarte bine care e amploarea fenomenului „copiii străzii” la nivelul întregii republici. Abia atunci vom ști ce trebuie să facem și câte resurse ar trebui alocate în vederea prevenirii acestui fenomen. Nu sunt, însă, necesare doar resurse financiare: este nevoie, în primul rând, de a ridica gradul de responsabilitate al familiei și al structurilor administrației publice locale.

Mă deranjează mult faptul că văd, zilnic, mame care cerșesc pe stradă, cu copii mici în brațe. Dacă un copil crește de mic în stradă, reintegrarea lui în societate, readucerea lui la normal devine mult mai dificilă după ce el a „însușit” cultura de a cerși, de a realiza activități delincvente. **Grav e faptul că noi nu reacționăm și, astfel, reproducem cultura copiilor străzii.** Deși noi am făcut la finele studiului anumite propuneri și recomandări pentru diferite instituții și structuri în vederea prevenirii și eradicării fenomenului, nu am observat să fi provocat o schimbare de atitudine. Pe atunci, nu avea o amploare atât de mare, dar el este în continuă creștere.

În nici un caz fenomenul copiilor străzii nu este caracteristic doar orașelor. Și la țară există copii ai străzii. Studiul pe care l-am realizat în 1999 a arătat că foarte mulți copii ai străzii vin la Chișinău din suburbii. Situația lor se agravează, mulți dintre ei sunt exploatați prin muncă. Ei lucrează în piață, spală automobile, cară produse agricole, saci cu legume, fructe, ceea ce constituie forme grave ale muncii copilului, mai ales că nici nu li se plătește pentru muncile prestate.

În concluzie, mă repet, dar este foarte necesară o cercetare a fenomenului la nivelul întregii republici, inclusiv în zonele rurale. **De asemenea, trebuie să cercetăm și familiile de unde provin acești copii** pentru a preveni fenomenul și a aplica măsura corespunzătoare în funcție de problema concretă din familie care a generat fuga copilului în stradă, fie că e vorba de părinți alcoolici, narcomani sau părinți plecați peste hotare.

S-ar schimba multe lucruri și dacă ar fi adoptată Legea copilului în dificultate și elaborate mecanisme de implementare a acesteia.

STATISTICI

1. Numărul estimat al "copiilor străzii" în municipiul Chișinău în perioada desfășurării cercetării (5 iulie - 5 august 1999) a fost de circa 400 copii.

2. Cauzele principale de ieșire a copiilor în stradă țin de situația din familie. Ele sunt de natură economică: sărăcia familiilor, necesitatea de a câștiga bani (55,7%), și de natură psihosocială: disfuncționalitatea familiilor, alcoolismul și violența părinților (41,1%), dar de cele mai multe ori este vorba de o combinație a acestor două motive.

3. Mai mult de jumătate din copiii străzii provin din familii dezmembrate sau nu au părinți (52,8%)

4. Locurile specifice de rezidență a copiilor străzii sunt piețele agricole, gările auto și cea feroviară, trotuarele din preajma magazinelor mari. Majoritatea copiilor străzii sunt concentrați în sectorul Centru.

5. Vârsta medie a copilului străzii în orașul Chișinău este de 11 ani 3 luni.

6. Perioada medie de aflare în stradă este de 1 an și 9 luni.

7. Majoritatea copiilor străzii sunt băieți (74,3%).

8. Majoritatea copiilor străzii se află în stradă în grup (44,7%) sau cu părinții (11,6%). Doar 43,7% din copii sunt în stradă singuri.

9. Copiii străzii intervievați în Chișinău sunt rareori consumatori de droguri sau substanțe toxice, dar mult mai frecvent consumatori de alcool (19,1%) și fumători (34,2%).

10. Principalele surse de câștig a mijloacelor de existență sunt cerșitul (45,4%), muncile necalificate (17,2%), micile furturi (15%) și comerțul stradal (9,3%).

11. Doar 1/4 din copiii străzii își păstrează tot câștigul pentru sine, pe când 3/4 îl împart cu familia, prietenii, persoanele ce-i protejează, liderul de grup.

12. Majoritatea copiilor străzii din orașul Chișinău nu au pierdut legătura cu familia, unde se întorc pentru a mânca (37,7%) și a dormi (74,4%).

13. În total din numărul de copii intervievați de vârstă școlară nu sunt școlarizați sau nu frecventează școala 49,7%.

14. Analfabetismul variază de la 50-60% la copiii străzii de 8-9 ani, până la 7-10% la cei de 13-17 ani.

15. Circa o treime din copii își apreciază starea de sănătate drept mediocră, proastă și foarte proastă; 23,6% din ei sunt bolnavi mintal într-un stadiu mai mult sau mai puțin avansat; 44,2% nu dispun de o stare nutrițională bună.

16. Circa 13% din copii străzii recunosc că au avut relații sexuale.

17. Aproape jumătate din copiii străzii (40,1%) au fost agresați de persoane străine, 26,2% au fost agresați de polițiști și 25,6% au fost reținuți de poliție.

18. Mulți copii ai străzii doresc să învețe (49,6%), să obțină o profesie (15,6%), să lucreze și să câștige bani (14,5%).

(Din studiul „Copiii străzii în orașul Chișinău”, 2000)

REALITATEA DIN SPATELE CIFRELOR

- Sunt brutalizați de toată lumea, tratați cu dispreț. Unii îi consideră niște „gunoaie ale societății”, deși sunt doar niște copii care suferă.

- Vara, dorm în cerdace, pe acoperișuri și în subsolurile blocurilor (care nu au lacăt la ușă), iar în perioadele reci – pe țevile de apă fierbinte din canale.

- Cerșesc. Pentru a obține cât mai mulți bani de la trecători, încearcă să trezească mila, bandajându-și mâna sau piciorul.

- Condițiile de trai fiind insalubre, copiii străzii suferă de boli infecțioase, pediculoză, râie. Nu sunt rare cazurile când ei au boli venerice.

- Respiră „clei”, un drog care le suprimă sentimentul foamei, al frigului și deznădejzii, afectându-le, în același timp, dezvoltarea fizică și psihică.

- Nu au nici un adult în anturajul lor care să le acorde dragoste. Nu există nimeni în jurul lor care să-l ghideze spre modele pozitive de viață. Există doar strada, plină de violență și pericol.

- Se întâmplă să fie agresați de adulți vagabonzi, atacați cu cuțitul sau bătuți crunt. Nu are cine îi proteja și nici cui să se adreseze.

- Se hrănesc și din gunoiști. „I-am văzut de departe și nu ne-a venit a crede: scoteau ceva dintre gunoaie și apoi acel „ceva” îl duceau la gură. Ne-am apropiat pe ascuns: copiii alegeau niște capete de scrumbie, le scuturau de omăt și le băgau în gură, sugând din ele...Era șocant să vezi așa ceva...”

- Limbajul pe care îl folosesc este, de fapt, un jargon, un limbaj total diferit de cel care este vorbit de ceilalți membri ai comunității.

- Avea doar zece ani. Întrebat – copilul fiind sub influența alcoolului - de ce a consumat băuturi alcoolice, a răspuns: „Am băut și eu doua pahare de vin... Asta-i băutura?”

- Sunt copii ai nopții. Unii dintre ei își petrec nopțile în Internet Cafe-uri, jucând toată noaptea jocuri electronice.

(Din relațiile specialiștilor care se ocupă de copii străzii)

„Problemele acestor copii se trag, de cele mai multe ori, de la părinți”

EROARE. „Copiii sunt sinceri”, așa se spune, de obicei. Ei își exteriorizează, în mod spontan, sentimentele în toată puritatea lor. Este o eroare! În realitate, nimeni nu este atât de închis în sine ca un copil și nimeni nu are atâtea motive să fie așa. Ca reacție față de o lume care vine mereu cu deschizătorul de conserve, ca să vadă ce este în interiorul copilului, pentru a putea înlocui, la nevoie, conținutul cu unul mai bun”.

(Peter Hoeg, „Cum simte domnișoara Smila zăpada”)

ASCULTÂND COPIII. A asculta reprezintă cheia unui interviu, realizat cu copiii. Este important să fie ascultate nu doar cuvintele lor, ci auzite gândurile și sentimentele din spatele acestora. Un copil poate avea o istorie minunată de povestit, dar nu are rost să o spună cuiva care nu-l ascultă. Cu cât mai atent îi ascultați, cu atât mai reușit veți lucra cu copiii.

„CINE NE-A ÎNTREBAT CE CREDEM?”. Este de remarcat cât de des copiii implicați într-un studiu realizat de organizația „Save the Children” au exclamat: „Este pentru prima dată când cineva ne-a întrebat ce credem”. Sau, cum a spus o față de 10 ani din Irlanda de Nord, extrem de serios și atent: „Nu i-am spus nimănui ce părere am despre confruntările din Belfast. Consider că nimeni dintre ei nu au dreptate, dar nu cred că ei îi vor asculta pe copii”. De ce nimeni nu i-a oferit șansa de a vorbi despre aceasta înainte?

Laura Bohanțov,
Voluntar Centrul Media pentru Tineri,
Studentă la Facultatea Jurnalism
și Științe ale Comunicării, USM

Victor, la 13 ani ai săi, a absolvit doar școala primară. Până nu demult a locuit de unul singur la Ștefan Vodă. Pentru a se întreține, a fost nevoit să lucreze: spăla mașini, săpa pe la vecini... Mama lui s-a recăsătorit în altă localitate și are un copil cu noul ei soț. **„Aproape m-a lepădat, ei îi e totuna”,** spune Victoraș (așa îi place să i se spună). El mai adaugă că nu se înțelege deloc cu tatăl vitreg. Tatăl natural e plecat la Moscova și copilul nu știe cu exactitate când și dacă se va mai întoarce: **„Îl iubesc mult pe tata, pe mama mai puțin, dar tot o mai iubesc”,** spune el. Victor nu a încetat să viseze: vrea să devină aviator, cântăreț sau șofer de curse. **„Vreau să cresc mai repede, să am familia mea. Eu n-am să-i obijduiesc pe copiii mei, am să-i îngrijesc”.**

Victor îi impresionează pe ceilalți prin maturitatea sa precoce. Este mult mai calm în comparație cu alți băieți de vârsta sa. „Vorbiți cu Victor, povestea lui e deosebită!” - cu această replică m-au întâmpinat copiii de la Centrul de plasament temporar al minorilor, aflat în subordinea Ministerului de Afaceri Interne.

Victime ale sărăciei, neglijenței și abuzului

Victoraș este unul din cei circa 20 de copii ai străzii, aduși zilnic la centru. Nelly Lelenco, vice-director, spune că toate cazurile cu care se confruntă au ceva în comun și anume faptul că **problemele copiilor se trag, de cele mai multe ori, de la părinți.** Aceste probleme, la rândul lor, sunt cauzate de sărăcie, abuz de alcool și droguri. „Copiii sunt diferiți, dar sunt, totuși, copii și sunt afectați de mediu”. Spusele sale sunt confirmate și de mărturisirile copiilor.

„Am fugit de acasă... Am vrut ca mătușa să-mi fie tutore, dar ea n-a vrut. Tata este bolnav, trăiește cu o țigancă, mă bate, se comportă rău cu mine”. (Eugen, 14 ani)

„Am fugit de la școala-internat, căci acolo mă băteau băieții mai mari. Mama m-a lăsat, tata umblă pe drumuri. Vreau și eu să am copii, dar să nu fac așa cum au făcut părinții mei”. (Petru, 15 ani)

Vine poliția...

La Centrul de plasament temporar al minorilor sunt aduși copii de 3-18 ani. În

majoritatea cazurilor, polițiștii sunt cei care se ocupă de acestea. **„N-am vrut să vin, dar m-a luat poliția... La centru se poartă bine cu mine, dar nu-mi place aici”,** spune Anatol, un băiețel de 13 ani. **„M-au adus de la gară, unde priveam desene animate. Desigur că am „vrut” să vin la centru, căci n-am avut încotro, ei erau doi (polițiști)”**, încearcă să ironizeze Valeriu, în vârstă de 14 ani. Nelly Lelenco susține că polițiștii sunt instruiți în așa fel ca lor, copiii, să nu le fie frică de reprezentanții legii.

Centrul de plasament temporar al minorilor, situat pe strada Lev Tolstoi 39 din Chișinău, activează sub egida Ministerului Afacerilor Interne. În vederea atingerii obiectivelor sale, centrul colaborează și cu alte organe de resort - Ministerul Educației, Tineretului și Sportului, Ministerul Sănătății și Protecției Sociale ș.a.

„Ei au nevoie de afecțiune și înțelegere”

Sunt cazuri când copiii vin singuri la centru sau sunt aduși de persoane civile. „Unii copii înțeleg, până la urmă, că strada nu e un loc bun pentru trai”, adaugă vice-directorul centrului. O dată ajunși aici, copiii trec un control medical, apoi sunt integrați în grup. La început ei sunt suspicioși, însă treptat se acomodează. Ei beneficiază de servicii educative, li se oferă hrană și îmbrăcăminte, pot apela la asistență psihologică. Echipa centrului include educatori, cadre medicale, psihologi, asistenți sociali și polițiști. În preajma copiilor se află permanent un educator. Copiii au un

program fix, care include și ore de sport. Aceasta îi nemulțumește pe unii dintre ei: „Am stat la un alt centru și mi-a plăcut de o mie de ori mai mult. Acolo puteai să te plimbi când vrei, dar aici tot e la oră fixă”. (Valeriu, 14 ani)

Ana Duda, educator superior, subliniază: „Cu acești copii soarta a fost nemiloasă. Totuși, sunt prietenoși, își înțeleg problema și, deseori, își sar unul altuia în ajutor. Au devenit mai flexibili, le place să se joace, însă, cu părere de rău, nu prea vor să facă carte”. Educatorul conchide: „Ei au nevoie de afecțiune și înțelegere”.

Realitățile unui centru de plasament bugetar

„Încercăm să găsim cele mai bune soluții pentru ei”, spune Nelly Lelenco. Ea mărturisește că, fiind bugetară, instituția se confruntă cu probleme financiare. De sărbători, însă, beneficiază de suportul diferitor organizații caritabile, precum și a persoanelor fizice sau juridice care, într-o atmosferă festivă, își amintesc, conform tradiției, de „cei mai triști ca noi”.

Scopul final al Centrului de plasament temporar al minorilor este reintegrarea copiilor în familie și societate. Potrivit datelor oficiale, această instituție plasează anual în centre de alternativă, instituții de învățământ rezidențiale și în familia largită circa

1500 de copii. „E o cifră considerabilă”, constată Nelly Lelenco.

1500 de copii... 1500 din câți alți copii care nu au suport familial? Câți mai rămân în stradă?

CONSULTÂND COPIII.

Implicați copiii atunci când realizați o anchetă pentru un articol, redactați un studiu sau efectuați un sondaj de opinie. Astfel, ați putea înțelege ce subiecte sunt considerate de ei ca fiind importante. Este aceeași abordare pe care trebuie să o aveți atunci când realizați orice interviu sau investigație. Însă jurnaliștii adesea îi întrebă doar pe adulți, chiar și atunci când subiectul îi vizează pe copii.

Unele subiecte – precum educația, jocul, abuzul asupra copiii – afectează mai mult copiii decât adulții. Iată de ce ei, copiii, trebuie să spună ce cred despre acestea.

(Din „Jurnalism pentru dezvoltare umană”, Chișinău, 2004)

„Drumul spre casă” pentru copii străzii din municipiul Bălți

CARTE DE VIZITĂ

Centrul „Drumul spre casă” din Bălți activează din 2003, în baza unui regulament de activitate aprobat de Consiliul Municipal. A fost creat cu susținerea Fondului de Investiții Sociale și este finanțat de primărie. Scopul activității: preîntâmpinarea plasării copilului într-o instituție rezidențială. Capacitatea maximă: 55 persoane.

SERVICII PRESTATE:

- acordă azil temporar, de la câteva zile până la câteva luni, uneori până la un an;
- asigură cu alimentație gratuită de 4 ori pe zi;
- acordă asistență socio-psiho-pedagogică, ajutor informativ și consultativ, instruire copiilor și familiei, reabilitare psihologică; reintegrează copilul în familia lui biologică, extinsă sau adoptivă.

Mai puțin vizibil la nivelul orașelor mici, fenomenul „copiii străzii” constituie și aici o problemă socială.

Centrul de plasament temporar al copiilor aflați în situație de risc „Drumul spre casă” din Bălți dezvoltă un program de resocializare și reintegrare a copiilor străzii care provin din municipiul Bălți.

Centrul „Drumul spre casă” menține un parteneriat cu poliția municipală, și anume cu Inspectoratul pentru minori, a cărui angajați localizează copiii străzii. Înainte de a fi aduși la centru, acești copii sunt internați într-unul din cele două izolatoare ale Spitalului municipal Bălți, unde sunt investigați medical și tratați, în caz de necesitate.

În cazul în care poliția identifică un copil al străzii care provine dintr-o localitate rurală, acesta se află la centru doar pentru câteva ore, până când asistenții sociali îi determină identitatea și stabilesc locul de trai. Apoi copilul este trimis acasă. „Copii străzii sunt, mai degrabă, o problemă în aglomerările urbane mari, cu un nivel de trai relativ mai ridicat, unde cerșitul, furtul sau micile activități de ocazie pot furniza resurse pentru supraviețuirea de pe o zi pe alta”, declară directoarea centrului, Nadejda Coșcodan. Potrivit acesteia, majoritatea copiilor străzii identificați în mun.

Bălți au familii, dar sărăcia, certurile, violența, consumul excesiv de alcool și indiferența părinților reprezintă factori determinanți pentru fuga copiilor în stradă.

Specialiștii de la „Drumul spre casă” au sesizat câteva probleme în intervențiile legate de copiii străzii. Astfel, ei nu dispun de o „hartă” care să-i ajute la identificarea mai grabnică a copiilor străzii, dar și a celor care vagabondează și cerșesc. Ei enunță și necesitatea creării unui serviciu social stradal, care ar permite identificarea mai rapidă a copiilor străzii, întocmirea mai rapidă a dosarelor speciale individuale, intervențiile ar fi mai eficiente și, astfel, s-ar hotărî mai ușor soarta de mai departe a fiecărui copil: trebuie spitalizat, integrat în familie sau plasat într-un mediu de protecție?

PROGRAME ÎN DERULARE:

- Programul de resocializare și reintegrare a copiilor străzii și abandonati (30 de locuri);
- Programul de integrare socială a copiilor orfani în perioada postinstituțională (10 locuri);
- Programul de reabilitare a victimelor violenței în familie și a victimelor traficului uman (15 locuri).

Singur pe lume

D Studiu de caz **SAR**

Alocuit peste tot: pe acoperișuri, în subsolurile blocurilor, în cale și pe unde se mai nimerea... Despre mama sa, Mihai își amintește doar că vagabonda și cerșea, împreună cu el. Veneau din satul lor la oraș, cu trenul. Să facă un ban...

Într-o iarnă, unei femei i s-a făcut milă de el și i-a propus să stea la ea, pentru perioada de iarnă, oferindu-i adăpost și hrană... Acesta a fost motivul care l-a despărțit de mama sa. Nu a mai revenit, însă, lângă ea: aflase, mai târziu, de la niște vagabonzi și cerșetori că maică-sa decedase. A fost găsită moartă, fără a fi identificată. Abia anul trecut i-a fost stabilit locul înmormântării și, respectiv, a fost emis certificatul de deces.

Mihai a rămas singur, în stradă. Știa că a avut o soră, dar care murise de mică, și că mai are un frate, despre care nu știa nimic. Despre tatăl său aflase că, după câteva zile de la data înregistrării nașterii sale, acesta mersese la Oficiul stării civile pentru a-și șterge numele său din registru...

„Am avut mai multe case...”

La Centrul „Amicul” din Chișinău, Mihai a ajuns după ce a fost identificat în stradă de un asistent social de la centru, în februarie 2004, când avea 15 ani. El nu a fost nicidată la școală, trăise mult timp în stradă și inhalase clei. De mai multe ori a fost plasat în centre de plasament temporar, dar a fugit de fiecare dată, din cauza restricțiilor pe care trebuia să le respecte. Obişnuit cu libertatea pe care o presupune viața în stradă, îi era foarte greu să accepte regulile, indiferent de natura acestora. Aceasta a fost explicația pentru care nu s-a „reținut” la Centrul de reabilitare a adolescenților din Chișinău (CRAC) și nici la „New Home”. Schimbare a venit odată cu plasarea sa la Centrul de primire „Regina Pacis”. Mihai a început să frecventeze ședințele de terapie psihologică de la Centrul „Amicul” și, astfel, a renunțat la clei: a înțeles că viața pe care o ducea nu este bună. Astăzi, Mihai poate fi considerat recuperat total. Își amintește că a avut „mai multe case”: o perioadă a locuit cu mama sa într-un apartament

la Chișinău, pe care, însă, dânsa l-a schimbat pe un borcan cu vin. Au avut și o casă la țară, pe care maică-sa a dat-o, în schimbul unei cocioabe...

În căutarea familiei pierdute...

Despre viața în stradă, Mihai nu prea are amintiri frumoase. Vii i-au rămas conflictele cu poliția, care l-a învinuit de furturi pe care, de cele mai multe ori, nu le săvârșise. I s-a întâmpat să fie luat de pe stradă și dus la poliție, unde fusese închis într-o cușcă de fier în care polițiștii băteau cu ciocanul. Ciocăniturile încetau doar atunci când Mihai, nemaiputând rezista, „recunoștea” toate faptele care i se cereau să le recunoască, dar cu care nu avea nici o legătură.

Când a venit la „Amicul”, Mihai nu avea nici un document de identitate și nici nu exista vreo persoană în Republica Moldova care să-l recunoască și să-l identifice. Singura lui rudă, o mătușă, era plecată în Grecia, iar despre fratele său nu știa mai nimic. Pentru a-i rezolva problema actelor, specialiștii de la Centrul „Amicul” s-au deplasat în localitatea în care Mihai fusese înregistrat la naștere. I s-a făcut un certificat de naștere, iar în baza acestui act – și buletin de identitate. Asistenții sociali au încercat să afle mai multe informații despre familia lui Mihai, însă, deocamdată, rezultatele nu au fost îmbucurătoare. Ei s-au interesat la spitalele din Chișinău și la Centrul de medicină legală dacă nu dispun de informații despre mama acestuia. În

acest mod, asistenții sociali au aflat și câteva date și despre fratele lui Mihai, care fusese cândva plasat la o școală-internat din raionul Edineț. Fratele lui Mihai nu a fost, însă, de găsit. Există informații, mai puțin confirmate de autorități, că acest copil ar fi fost dat în adopție internațională...

Între timp, Mihai a fost înscris la Comisariatul Militar, de unde i s-a eliberat adeverința de recrut. În urma evaluării psihiatrice, el a fost scutit de serviciul militar. Specialiștii de la „Amicul” continuă să-l sprijine în demersul său de recuperare a casei mamei lui, care i-a fost luată prin înșelăciune.

Din punctul de vedere al psihologilor de la „Amicul”, Mihai este complet recuperat și apt de a se reintegra în societate. Tânărul spune că, în afară de dorința de a avea un loc pe care să-l considere casa lui, vrea să-și găsească fratele, despre care nu știe nimic altceva în afară de faptul că e mai mic decât el...

Categoriile de copii ai străzii

A *buzul grav al copiilor în propriile lor familii sau în instituții, sărăcia extremă, lipsa serviciilor sociale adaptate la necesitățile acestor copii au dus la creșterea numărului de copii care trăiesc în stradă. Pentru a înțelege mai bine structura acestui fenomen, distingem, folosind criteriul relației cu familia și criteriul vârstei, patru categorii de copii și tineri care trăiesc în stradă.*

I. Copiii care trăiesc numai în stradă și care nu au legături cu familia sau cu instituția de ocrotire

Acești copii trăiesc permanent în stradă și supraviețuiesc printr-o adaptare continuă la regulile inumane ale străzii. Fac rost de bani prin muncă, cerșit, prostituție sau furturi mărunte. Atitudinea față de familie e confuză sau e caracterizată prin indiferență. Domină amintirile legate de viața instituțională sau viața petrecută în stradă. Starea lor de igienă și sănătate e total improprie, iar comportamentul e puternic marcat de mediul străzii. Pot fi întâlniți în canale, șantiere abandonate etc. Aproape toți consumă "aurolac" (clei), alcool și tutun.

II. Copiii care muncesc în stradă și care se întorc, de regulă, zilnic în familiile lor

În general, acești copii nu frecventează școala, cazurile de analfabetism fiind des întâlnite. Se află ziua în stradă (mare parte obligați de către părinți), încercând să câștige bani prin cerșit sau prin alte activități (spălatul mașinilor, vânzarea de obiecte, încărcat și descărcat de mărfuri, colectarea de obiecte reciclabile, furturi sau prostituție). De regulă, seara se întorc în familiile lor cu banii câștigați.

Prezintă un risc ridicat de abandon definitiv al căminului familial, fie pentru că vor ajunge să considere, sub influența altor copii din stradă, că banii li se cuvin, fie din cauza presiunilor sau a violențelor comise de părinți asupra lor de a contribui cu mai mulți bani la cheltuielile zilnice ale familiei.

Consumul de droguri e limitat, dar contactele zilnice cu acei copii care stau permanent în stradă i-au determinat pe unii să experimenteze.

III. Tinerii care trăiesc în stradă

Prezența acestor minori în stradă este urmarea eșecurilor de reintegrare ale instituțiilor guvernamentale sau neguvernamentale din trecut. Mai mult de jumătate dintre ei au depășit cinci ani de viață în stradă. Acești tineri, deși nu mai sunt nici copii, nici adolescenți, din punct de vedere fizic și legal, totuși, ei sunt asimilați, în continuare,

categoriei copiilor străzii. De regulă, ei sunt lideri ai grupurilor de copii ai străzii, cei care "fac" regulile grupului și cei care oferă protecție și sprijin celorlalți membri.

Supraviețuiesc din diverse munci (în general, munci grele), cerșit sau furturi, iar adăposturile sunt total insuficiente. Tinerii pot fi văzuți în canale, șantiere abandonate, parterul blocurilor, etc.

IV. Copiii care trăiesc cu părinții în stradă

Potrivit datelor oficiale, nivelul sărăciei este ridicat atât în zonele rurale, cât și în zonele urbane. Această situație a condus la pierderea locuințelor de către unele familii care au ajuns să trăiască împreună cu copiii sub cerul liber sau în adăposturi improvizate, în șantiere abandonate etc.

Părinții supraviețuiesc cerșind împreună cu copiii lor sau prin alte munci prestate de copii. Nu există nici un serviciu social care să ofere adăpost temporar unei familii cu copii, cu excepția mamelor cu copii foarte mici. În această categorie sunt incluși și tinerii care trăiesc în stradă și au devenit părinți.

Datorită sărăciei extreme, multe familii își folosesc proprii copii, indiferent de vârsta acestora, pentru obținerea de venituri. Copiii sunt implicați în diferite activități, de la spălat parbrizele mașinilor, la cerșit, încărcat-descărcat marfa în piețe, vândut ziare etc. Aceste activități, datorită mediului periculos în care au loc și a perioadei lungi de desfășurare, afectează sănătatea și nivelul de instruire al copiilor.

Caracteristici generale ale copiilor străzii:

- **Nevoia de afecțiune**
- **Lipsa de încredere față de adulți**
- **Ambivalență afectivă (își urăsc și își iubesc părinții în același timp)**
- **Lipsa noțiunilor de timp/viitor**
- **Lipsa sentimentului de proprietate**
- **Rigiditate, susceptibilitate, negativism**

„Problemele copiilor în dificultate ne afectează direct”

Interviu cu **Domnica Gînu**, manager al Secretariatului permanent al Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului

„Mă îngrijorează copiii care au probleme, nu numai cei ai străzii. Vrem sau nu vrem, dar problemele lor se vor răsfrânge asupra noastră sau asupra copiilor noștri. Supărarea față de viață a acestor copii va răbufni spre noi. Fiecare om vrea să aibă o viață fericită, mulțumitoare. Dar un copil care se lovește, permanent, de niște necazuri și toți caută să-l persecute, să-l respingă, fără să-i ofere nici cea mai puțină atenție și înțelegere, până la urmă nu-și va mai stăpâni frustrarea... Problemele lor sunt și problemele noastre: din rândurile lor, a acestor copii frustrați, vor apare spărgători de apartamente sau huligani care, într-o seară, te vor lovi cu bâta în cap, pentru a-ți lua portmoneul. La fel cum doi părinți fericiți transmit către copiii lor valori, bunuri, atitudini pozitive, și acești viitori părinți vor transmite urmașilor lor valori și atitudini – însă negative – acumulate în viața lor chinuită.

De aceea, nu putem spune că pe noi nu ne afectează soarta lor: Ne afectează direct! Riscurile nu pot fi planificate. Trebuie să fim conștienți că vor exista totdeauna copii în dificultate, dar rostul nostru este să diminuăm dificultatea aceasta și să îngustăm categoria respectivă. Cum? Trebuie să avem servicii care să răspundă nevoilor lor și, în acest fel, să prevenim dificultatea. E mult mai ușor de a preveni o problemă, decât de a lucra asupra consecințelor acesteia.

- Copii străzii sunt una din multe categorii ale copiilor aflați în dificultate. Credeți că s-ar impune adoptarea unor anumite prevederi legislative sau crearea unor structuri de protecție specifice pentru acest grup de copii vulnerabili?

- Pentru societatea noastră, copiii străzii sunt un grup de copii în dificultate, apărut recent, de vreo zece ani. Să recunoaștem, până atunci nu i-am avut. Au fost copii care abandonau școala, dar nu am avut copii care trăiau în stradă sau care s-au născut acolo – aceștea sunt copiii străzii propriu ziși.

Copilul străzii trebuie privit ca un copil cu un grad de dificultate diferit de al altor copii vulnerabili și care are nevoie de servicii specifice. De aceea, în Strategia națională privind protecția copilului și familiei, aprobată de Guvern în 2003, copiii străzii sunt identificați ca un grup aparte.

Categoriile de copii aflați în dificultate se deosebesc între ele prin comportamentele lor cognitiv-afective, verbale, vestimentare, sociale etc. Un copil din instituție adoptă un comportament diferit de cel adoptat de un copil cu dizabilități. Un comportament specific are și copilul străzii. Noi putem să-i influențăm comportamentul numai aplicând anumite acțiuni, specifice, reieșind din experiențele trăite de fiecare copil. Serviciile de protecție a copilului trebuie să fie individualizate, bazate pe necesitățile copilului. Este nevoie să avem diferite tipuri de servicii, chiar servicii de asistență singulară: copilul a venit în instituție/centru, a făcut un duș, a primit hrană și a plecat. Astfel, noi îl ajutăm să se mențină într-o condiție umană. Sau de ce nu ar exista servicii de educație, când se știe că majoritatea copiilor străzii nu au mai mers la școală de ani de zile? Există o mare necesitate de programe care să le faciliteze dezvoltarea. Și pentru segmentul copiilor care vagabondează în timpul zilei și se întorc seara, acasă trebuie să existe servicii specifice.

Nu poți să-l obligi pe un copil care a vagabondat ani de zile să respec-

te un regim strict: nu-l va respecta! E limpede că atunci când îl obligi să facă lucruri improprii lui, va refuza să le facă. Specialiștii din domeniu trebuie să le ofere copiilor străzii servicii umanizate și necesare dezvoltării lui.

Realizarea tuturor acestor servicii și obiective cere mult efort, nu numai din partea legiuitorilor și a autorităților locale. Se cere efortul tuturor resurselor din comunitate, se cere contribuția specialiștilor care vor lucra profesionist, coordonat. Este nevoie de implicarea personală a specialiștilor în soluționarea cazurilor acestor copii. Un copil nu poate fi asistat cu aceeași atitudine și cu același sentiment cu care muți un obiect dintr-o parte în alta. Trebuie să găsești cheia la sufletul lui. Este important să-l facem măcar puțin mai bun decât a fost ieri. Dacă noi vom urmări această linie de abordare și vom reevalua atitudinea noastră față de ceilalți, vom reuși, cu siguranță, să obținem o condiție mai bună pentru toți copiii, inclusiv și pentru copilul străzii.

- Astăzi, copiii străzii sunt plasați în centre împreună cu copiii abuzați, traficați sau copiii cu risc de abandon. Suntem la o etapă de trecere spre situația în care vor exista servicii specifice pentru ei - cum ar fi un centru de plasament pentru copiii străzii - sau este mai bine să existe centre „mixte”?

- În opinia mea, nu putem merge - iar! - pe segregarea acestor copii în funcție de problemele cu care se confruntă. Noi vorbim de tendințe internaționale, despre filozofia abordării integrate și incluzive a tuturor copiilor aflați în dificultate, indiferent cu ce dificultate se confruntă. Să facem, separat, centre pentru copiii infectați cu HIV/SIDA, cu dizabilități, cu nereușită la învățătură? Dar noi, în societate, trăim împreună! Evident, trebuie să existe servicii specializate, dar într-un cadru comun pentru toți copiii, ceea ce înseamnă să avem centre cu servicii mixte. Dacă într-o comunitate există trei copii ai străzii, cinci - cu deficiențe motorii și alți doi lipsiți de grijă

părintească, aceștia pot fi asistați de specialiștii unui singur centru, dar din perspectiva nevoilor lor. Nu trebuie să creăm spații separate, noi trebuie să avem specialiști care să răspundă nevoilor lor de dezvoltare, gradului lor de dificultate.

Să nu cădem, însă, în cealaltă extremă și să mergem, orbește, pe ideea că serviciile trebuie să fie, în toate cazurile, comune. Dacă necesitățile unei comunități cer crearea unui serviciu separat pentru o anumită categorie de copii, atunci anume așa va trebui să procedăm. Trebuie să creăm diverse servicii, în funcție de nevoile comunității. Iar specialiștii trebuie să-și îmbunătățească permanent condiția profesională. Pledez pentru o instruire continuă a specialiștilor din domeniul protecției copilului, pentru ca aceștia să poată răspunde tuturor nevoilor copilului.

- Cum apreciați: s-au produs îmbunătăți în sistemul de protecție a copilului din Republica Moldova în ultimii ani?

- Desigur, putem remarca o evoluție ascendentă în domeniu. S-au declanșat reforme, s-au structurat comunități profesionale, au apărut noi ONG-uri în domeniu care s-au constituit într-o alianță, se fac multe activități care îmbunătățesc condiția copilului. Rămân, însă, foarte multe lucruri de făcut. Procesul de îmbunătățire a sistemului de protecție a copilului va fi de lungă durată, fiind, de fapt, un proces continuu. E prea puțin să așteptăm o schimbare a contextului. Este nevoie de schimbarea interioară a celor implicați, fie că e vorba de un politician, de un reprezentant al autorităților centrale sau locale sau de un specialist în domeniu. Dacă aceștia se gândesc că, intervenind în susținerea copilului aflat în dificultate, ei fac un bine doar comunității, fără a înțelege că problemele acestor copii îi vizează direct, atunci nu mai putem vorbi de nici o evoluție, ori de o schimbare în bine a situației copilului, ci doar de o stare temporară de bine.

- Care e locul poliției în intervențiile legate de copiii străzii?

- Polițiștii au un rol foarte important în identificarea copiilor străzii. Însă ei au nevoie de instruire: cum să se

comporte, cum să vorbească cu copiii, în ce mod să acționeze atunci când identifică vreun copil al străzii etc. Nu trebuie să lăsăm ca fiecare specialist, inclusiv polițistul, să acționeze în funcție de modul personal de înțelegere a fenomenului „copiii străzii”. Persoanele care lucrează cu copiii trebuie instruite din perspectiva înțelegerii nevoilor copiilor, specificului dezvoltării lor, indiferent dacă sunt din stradă sau nu.

- În jurul Centrului de plasament temporar al minorilor, aflat în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, se poartă anumite discuții între specialiști, o parte fiind de părerea că instituția ar trebui să treacă în gestiunea Ministerului Educației, Tineretului și Sportului, deoarece copiii străzii nu sunt niște infractori. Care este opinia Dvs.?

- Din punctul meu de vedere, nu are importanță cui i se subordonează o instituție pentru asistența copiilor. Este important ca metodologia, filosofia organizării activităților să răspundă interesului superior al copiilor, iar specialiștii să fie bine pregătiți și să ofere servicii de calitate. Fiecare instituție are nevoie de o echipă multidisciplinară: nu poate doar poliția să rezolve problema copiilor străzii și nici asistenții sociali, de unii singuri, nu vor putea face acest lucru.

Un copil al străzii are nevoie de asistența multor specialiști, de aceea este necesar ca aceștia, să acționeze în comun, să constituie o comunitate profesională, să comunice și să se „influențeze” unul pe altul pentru ca serviciul pe care îl oferă grupului de vulnerabilitate să fie de cea mai înaltă calitate.

Cauzele dezadaptării sociale a copiilor sunt complexe, împletind factori individuali și sociali, economici și materiali:

- ✓ Alcoolismul părinților sau întrebuințarea de droguri
- ✓ Comportamentul antisocial al părinților
- ✓ Lipsa de hrană și îmbrăcăminte
- ✓ Decesul părinților
- ✓ Transformarea locuinței în spelinci pentru elemente antisociale și criminale
- ✓ Înstrăinarea locuințelor de către părinți și vagabondajul fără surse de existență
- ✓ Fuga din instituție
- ✓ Desfrânarea și violența sexuală
- ✓ Dependența de drog a copilului
- ✓ Abuzul și neglijarea afectivă
- ✓ Conflicte cu părinții, prietenii, semenii
- ✓ Bolile psihice ale unor membri ai familiei
- ✓ Plecarea peste hotare a părinților
- ✓ Dorința de independență personală

“Nu trebuie să lăsăm ca fiecare specialist, fie el și polițist, să acționeze în funcție de modul personal de înțelegere a fenomenului „copiii străzii”. Persoanele care lucrează cu copiii trebuie instruite din perspectiva înțelegerii nevoilor copiilor, specificului dezvoltării lor, indiferent dacă sunt din stradă sau nu.”

Serviciul stradal, o urgență umanitară pentru copiii străzii din Chișinău

Pentru eficientizarea rețelei de protecție a copilului străzii și extinderea ariei de intervenție a asistenților sociali, Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului a mun. Chișinău a creat Serviciul stradal de urgență. Echipe de specialiști intervin direct în stradă pentru prevenirea și stoparea acestui fenomen. Sesizări privind diverse aspecte legate de copiii străzii pot fi făcute la linia telefonică, înființată în acest scop, cu numărul de telefon 24.27.14

Conform datelor oferite de Igor Ciobanu, specialist principal la Direcția pentru protecția drepturilor copilului a Primăriei mun. Chișinău și coordonator al Serviciului de asistență stradală, în raza municipiului sunt depistați lunar, în stradă, circa 30 de copii. Foarte mulți dintre ei provin de la sate. Echipa de intervenție merge frecvent la Gara Feroviară, unde potențialii copii ai străzii sunt reținuți imediat ce coboară din tren, fiind ușor de recunoscut după îmbrăcăminte și după comportament.

Colaborarea Serviciului stradal de urgență al DPDC cu poliția

Pentru desfășurarea eficientă a activității Serviciului stradal de urgență, specialiștii spun că este necesară o colaborare permanentă cu poliția. Ei consideră că dezvoltarea serviciului nu ar fi fost posibilă fără sprijinul organelor de drept, deoarece s-ar fi ciocnit de un mare impediment la plasarea copilului străzii într-un centru. Asistența din partea poliției devine absolut necesară atunci când trebuie să plasăm imediat un copil într-o instituție. Nu-l poți plasa decât cu o îndreptare de la poliție. Direcția noastră nu poate face acest lucru fără o decizie a Consiliului de protecție a drepturilor copilului. Vă dați seama cât de „urgent” ar avea loc plasarea copilului, dacă am aștepta ca acest consiliu să se întrunească și să adopte o astfel de decizie”, a declarat Igor Ciobanu.

Serviciul stradal de urgență funcționează 24 din 24 de ore. Pentru localizarea copiilor străzii, asistenții ies în stradă de trei ori pe săptămână. Informații și sesizări parvin telefonic de la persoane fizice și organizații din domeniul protecției sociale. De cele mai multe ori asistenții sunt informați că în stradă există copii care cerșesc și li indică locul în care se află acesta. Respectiv, asistenții contactează polițistul și echipa se deplasează la fața locului. Din experiența angajaților acestui serviciu, majoritatea copiilor străzii au familii, dar nu sunt suficient supravegheați pentru că provin din familii dezorganizate, needucogene.

Codul cu privire la Contravențiile Administrative prevede amenzi pentru neîndeplinirea obligațiilor părințești, însă această prevedere este dificil de aplicat: cei mai mulți dintre părinții care nu supraveghează copiii nu au posibilități să-i întrețină, cu atât mai mult nu au de unde să achite către stat o amendă de 500-600 de lei.

Vârsta copiilor străzii variază între 4-18 ani. Cel mai dificil de recuperat sunt cei care au atins majoratul. Ei aduc prejudicii societății, comițând tâlhării și jafuri. Angajații Serviciului municipal stradal de urgență spun că există copii care sunt clienții lor permanenți: aceștia, după ce sunt recuperați din stradă și plasați în centre, evadează și ajung iar în stradă. Ulterior, unii dintre ei sunt, din nou, recuperați de asistenții stradali și poliție și plasați din nou în centre sau internate.

„Există copii înconjurați de multe forme de protecție și care, totuși, se află în stradă”

Activitatea asistenților stradali constă în depistarea și plasarea copiilor străzii într-un mediu închis, de protecție, pentru o perioadă determinată, timp în care este studiată și monitorizată situația lor. De obicei, copiii sunt aduși la Centrul de plasament temporar pentru minori, aflat în gestiunea Ministerului Afacerilor Interne. Centrul este obligat să informeze părintele - în cazul în care acesta există - ca acesta să-l ia pe copil acasă. **De multe ori, însă, copilul stă o zi-două în familie și fuge iar în stradă.**

Asistenții stradali vorbesc de imperfecțiunea sistemului de protecție socială a acestor copii. Mare parte dintre ei sunt fugari din internate. Uneori, sistemul de protecție se dublează, fiind înregistrate cazuri când un elev de la școala-internat merge și la Centrul „Casa Gavroche” sau beneficiază de ajutoarele acordate de organizații religioase. „Există copii înconjurați de multe forme de protecție și care, totuși, se află în stradă”, declară Igor Ciobanu.

Specialiștii de la Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului spun că **oricine poate contribui la prevenirea și eradicarea fenomenului copiii străzii, apelând Serviciul stradal de urgență care activează doar în raza municipiului Chișinău.**

Sesizări privind diverse aspecte legate de copiii străzii pot fi făcute la linia telefonică, înființată în acest scop, cu numărul de telefon 24.27.14

Asistentul social stradal, prietenul copiilor străzii

- „Un asistent social stradal trebuie să dea dovadă de multă răbdare, până când se va bucura de rezultatul muncii lui”

- „Este nevoie de asistenți sociali stradali care să-i caute pe acești copii în subsoluri, blocuri în construcție, la gunoiști, să le împartă tartine și jocuri, să discute cu ei și să stabilească relații de prietenie, pentru a-i convinge apoi să-și schimbe modul de viață, acceptând să meargă la un centru de plasament. Pe acești copii nu-i poți atrage cu una, cu două. Pentru a căpăta încrederea lor, este necesară o intervenție îndelungată. Un asistent social stradal trebuie să dea dovadă de multă răbdare, până când se va bucura de rezultatul muncii lui”.

A convinge un copil al străzii să-și schimbe modul de viață poate fi tot atât de greu cum ar fi să convingi un copil dintr-o familie fericită să treacă cu traiul într-un subsol murdar și rece, în care nu există condiții elementare de viață. De aceea, intervențiile în cazul copiilor străzii sunt de durată și, uneori, lipsa rezultatelor imediate pot descuraja un asistent fără experiență. După ce au acceptat propunerea directoarei „Casei Gavroche” din Chișinău de a lucra ca asistenți stradali, în cadrul unui proiect susținut de UNICEF-Moldova, Lucia și colega ei, Tatiana, au trăit și momente de disperare profesională, când li se părea că tot ce făceau era în van.

Metodele de lucru de care fac uz, în timpul intervențiilor legate de copiii străzii, asistenții stradali de la Centrul de reabilitare socială a copiilor „Casa Gavroche” sunt diferite de cele ale poliției, deși scopul, în ambele situații, este același: aducerea copilului străzii într-un mediu protector – cum ar fi un centru de plasament – iar de acolo, în familie, dacă aceasta există. Asistenții identifică punctele populate de copiii străzii și, treptat, stabilesc o relație prietenoasă cu ei, bazată pe încredere, pentru a facilita însușirea abilităților de a duce un mod de viață decent. Acest lucru se realizează prin întâlniri dese, oferirea periodică de produse alimentare (ceai fierbinte,

tartine, biscuiți), a discuțiilor de la egal la egal cu acești copii.

După stabilirea relației de încredere, urmează poate cea mai importantă etapă a intervenției, în care copiilor li se propune, neforțat, un alt mod de viață, organizându-le vizite la „Casa Gavroche”, unde au posibilitatea să discute cu copiii care locuiesc aici. Asistentul are rolul de a-i arăta copilului străzii de ce acesta are nevoie de un centru, cum i se va ameliora viața odată cu trecerea în noua sa locuință. Această modalitate de intervenție exclude orice formă de obligare a copilului; copilul străzii este condus, cu abilitate și delicatețe, spre decizia corectă pe care trebuie să o ia. În momentul în care acesta este de acord să accepte modelul de viață prezentat, acesta este plasat într-un centru („Casa Gavroche” sau alt centru), unde specialiștii lucrează pentru integrarea copilului în familia biologică, instituție de învățământ, comunitate.

„În Chișinău există multe centre care oferă servicii copiilor aflați în dificultate. Însă nu veți auzi multe despre asistența socială stradală. Dacă dorim să le ajutăm efectiv copiii străzii să revină în mediul familial sau într-un mediu apropiat de cel familial - pe care îl poate oferi centrul de plasament pentru copii - trebuie numai decât să dezvoltăm acest serviciu”, opinează Lucia Sprânceană, unul dintre cei șase asistenți sociali stradali de la „Casa Gavroche”.

Tatiana: „Acceptasem acest loc de muncă, pentru că îmi era milă de copiii străzii. După o lună de zile de muncă pe teren, i-am spus directoarei centrului: „Nu-mi place. Umblu peste tot, până seara târziu, și fără nici un rezultat”. Ne întâlneam cu copiii străzii, însă ei ne respingeau. Adevărul e că nu știam cum să le vorbesc, cum să le capăt încrederea. Abia după o lună de zile, munca noastră a dat primele rezultate: plasasem primul copil într-un centru, începusem să facem cercetări despre situația familială a acestuia. A început să-mi placă ceea ce fac”.

Lucia a căpătat curaj pentru a persevera mai departe în practicarea asistenței stradale după ce a trăit bucuria de a vedea cum viața unei fetițe din stradă s-a schimbat radical datorită intervenției lor. „Olguța are o familie monoparentală. De tatăl ei nu se știa decât că-și duce zilele pe la gunoiști. Fetița mai are un frate și o soră. Când am descoperit-o în stradă, cerșind, am întrebat-o de ce a fugit de acasă. Ne-a spus că mama ei bea și o bate. De fiecare dată când am mers la ei acasă – și ne duceam aproape zilnic – casa era plină de bărbați și femei, „prieteni” mamei de pahar. Olguța părea bolnavă psihic, întâmpinam mari dificultăți în comunicarea cu ea. Apoi, am fost martorele unui moment fericit: am văzut cum surioara ei vorbea cu Olguța: foarte calm, cu multă răbdare. Am preluat acest mod de a comunica cu ea și așa am izbutit să o convingem să meargă la centru și să treacă un control medical. Acum, fetița locuiește la Centrul „Concordia”, frecventează școala, se simte bine, este sănă-

toasă. Am fost, zilele acestea, la ea în vizită și, când m-a văzut, m-a îmbrățișat. Am trăit un sentiment de bucurie nespusă... Acest copil - care nu se mai află în stradă datorită nouă - mi-a dat curaj pentru a munci mai departe. Nu toți copiii străzii sunt convingși că strada este singurul loc unde ar putea ei să trăiască. Noi pentru acești copii trebuie să lucrăm”, crede Lucia.

Reușite, nereușite...

„Copiii străzii au anumite locuri în care se adună. Nu ne-a fost ușor să localizăm grupurile lor, pentru că ei apar, de obicei, seara, în jurul orei 21.00. Până ne-am făcut o „hartă” de lucru, am colindat străzile Chișinăului în lung și-n lat. I-am întâlnit în preajma Gării Feroviare, gărilor auto, sunt mulți copii ai străzii în fața localurilor „McDonald’s”, pot fi găsiți și la gunoșiți”.

„Primul grup cu care am început să lucrăm l-am identificat lângă Centrul comercial „Gran Hall”, în preajma unui bloc în construcție. Îmi amintesc de acest caz, deoarece a trebuit să sar un gard foarte înalt pentru a ajunge la ei, iar eu am frică de înălțime. Lumea din stradă se uita la noi nedumerită: ce căutam acolo? Copiii, vreo zece la număr, se uitau, și ei, suspicios: cine suntem? ce vrem de la ei? Câtiva o luase la fugă, fiind convingși că suntem de la poliție. Ei au o frică enormă de polițiști. Până la urmă, ne-a mers: un copil din grup m-a recunoscut, ne întâlnisem la un centru de plasament. „Nu vă temeți, băieți, nu e de la poliție!” au fost cuvintele care i-au întors pe ceilalți înapoi. Noi le adusesem tartine și apă de băut. Am fixat atunci o întâlnire pentru a doua zi. Le-am adus iar de-ale gurii. Și așa am stabilit cu ei o relație de încredere. Din experiență, pentru a le câpăta încrederea și a stabili un contact cu ei este nevoie de vreo două săptămâni. Sunt foarte rare cazurile când un copil al străzii este de acord, din primele zile, să vină să vadă ce reprezintă un centru de plasament”.

„Desigur, unii dintre ei refuză categoric să vină la centru, invocând „libertatea” pe care le-o oferă strada. Ei nu se lasă ușor convingși. Din zece doar șase au acceptat să vină să viziteze centrul nostru. Doi au fost

plasați la Centrul de primire „Regina Pacis”, alți au rămas aici... Unii au plecat. Avem și astfel de cazuri”.

„Ei au nevoie de apropiere sufletească, ei simt nevoia ca cineva să-i mângâie. Când veneam la ei, să vedeți cum se străduiau să fie cât mai aproape de noi, ne apucau de mână, ne ascultau cu multă atenție. Pe acești copii nu are cine să-i asculte, cine să le dea un sfat, atunci când au probleme, unele destul de grave”.

„ Dacă nu se va acorda asistență socială necesară copiilor străzii, numărul lor va crește. Un copil al străzii poate atrage alți copii ca să-i urmeze modul de viață, laudând în fața acestora „avantajele” străzii: libertate, bani, distracții, lipsa controlului din partea părinților, lipsa de responsabilități”.

„Deși știam că copiii pe care i-am întâlnit la gunoșița de pe strada Uzinelor din Chișinău nu se bucurau de grija părinților și că gunoșița este casa lor, ei refuzau să recunoască acest lucru. Erau din satul Bubuieci... A fost foarte dificil să lucrăm cu acești copii”.

„Nu cred că putem vorbi de eficiență în cazul intervențiilor poliției, în modul în care au loc acum. Dacă prima acțiune - de a-i aduce cu forța la un centru - este o reușită, ceea ce urmează nu demonstrează că intervenția nu a fost cu o bătaie lungă. Poți să aduci un copil al străzii cu forța la un centru, dar nu poți să-l ții sub supraveghere tot timpul. Ei, dacă nu doresc din propria inițiativă, să stea la un centru, nu va reuși nimeni să-l rețină acolo. Vor căuta, în fel și chip, să iasă iar „la liberate”. Au o mulțime de deprinderi, foarte greu de înfrânt: să miroase clei, să fumeze, să bea alcool pentru a se încălzi. Cel mai grav că aceste vicii încep să le afecteze viața de la o vârstă destul de fragedă.

(Imagini de la Centrul “Casa Gavroche” din Chișinău)

Violența în instituțiile rezidențiale, factor determinant al abandonului școlar și vagabondajului copiilor

Victoria Gonța,
doctor în psihologie, psiholog la Centrul „Amicul”

• Din numărul total al copiilor care nimeresc la Centrul de plasament pentru minori din municipiul Chișinău, 17-20 la sută sunt copii din internate, această cifră fiind într-o creștere continuă în ultimii ani. 30 la sută dintre acești copii sunt siliți să muncească pentru „stăpâni” în calitate de cerșetori, hoți de buzunare, mașini sau apartamente, sau sunt împinși spre prostituție.

• Vagabondajul prezintă deseori un simptom al patologiei psihice, fapt care poate fi confirmat de cazurile când copiii evadează din familii favorabile, având condiții materiale și emoționale adecvate.

Republica Moldova, la fel ca și alte state ex-sovietice, și-a dezvoltat după cel de-al doilea război mondial, un sistem instituțional rezidențial de îngrijire a copiilor cu deficiențe în dezvoltare, a copiilor din familii socialmente vulnerabile sau orfani.

Acest sistem, deși este în permanență criticat pentru lacunele organizaționale și educaționale, s-a păstrat până în prezent în spațiul nostru și, probabil, va mai exista un timp, până când nu se va dezvolta un sistem alternativ, capabil să acopere nevoile beneficiarilor.

Datele statistice din ultimii ani, înregistrate de secția învățământ special al Ministerului Educației, Tineretului și Sportului, vorbesc despre o creștere stabilă a numărului copiilor rămași fără îngrijire părintească. Potrivit acestora, în Republica Moldova există peste 6 mii de copii de vârstă școlară instituționalizați în internate, dintre care 10 la sută sunt orfani, 10 la sută sunt copii abandonati, 5 la sută - copiii cu părinți lipsiți de drepturi părintești și tocmai 75 la sută dintre copiii din internate sunt orfani „sociali”. Aceștia au părinți vii, dar inapți de a-și întreține și a-și educa copiii, fie din cauze materiale, fie din incapacitate fizică și psihică, din cauza alcoolismului sau pentru că lipsesc din țară.

Instituția rezidențială se deosebește esențial de mediul școlar obișnuit și cel familial și-și lasă amprentele asupra dezvoltării social-psihologice ulterioare a copiilor. **Analizele prezentate în literatura de specialitate și observările empirice arată faptul că toți copiii educați în internate întâmpină dificultăți globale în procesul de integrare în societate. Ei sunt dependenți, incapabili să-și asume responsabilități pentru viața proprie, instabili emoțional, ceea ce-i predispozează să devină victime ale influențelor distructive.**

Datele acumulate de către lucrătorii sociali de la Centrul „Iaroslavna” din Rusia denotă că, după trei ani de la absolvirea internatelor, circa 40 la sută din foștii clienți ai acestor instituții devin infractori, 25 la sută - alcoolici și narcomani, 5 la sută dintre ei se sinucid, iar multe fete devin prostituate sau sunt traficate. În

Republica Moldova nu au fost colectate încă astfel de date statistice.

Din numărul total al copiilor care nimeresc la Centrul de plasament pentru minori din municipiul Chișinău, 17-20 la sută sunt copii din internate, această cifră fiind într-o creștere continuă în ultimii ani. 30 la sută dintre acești copii sunt siliți să muncească pentru „stăpâni” în calitate de cerșetori, hoți de buzunare, mașini sau apartamente, sau sunt împinși spre prostituție. Conform datelor acumulate de Centrul pentru reabilitarea femeilor traficate din Chișinău, circa 80 la sută dintre ele au crescut și s-au educat în internate.

Una din cauzele dificultăților de integrare a copiilor orfani este și utilizarea în educația lor a măsurilor disciplinare de cazarmă, care blochează creativitatea, conduce la dezvoltarea sentimentului vinei la copii și a reacțiilor de închidere în sine, apărare, evitare.

Sistemul școlilor-internat nu permite acumularea de către copii a experienței sociale pozitive, deformează și personalitatea pedagogilor, în special sfera afectivă. Situația de maltratare fizică, emoțională și sexuală în instituțiile rezidențiale determină frecvent evadarea copiilor din instituție, abandonând astfel studiile și ajungând să vagabondeze în stradă.

Printre beneficiarii serviciilor prestate de Centrul „Amicul” din Chișinău există copii ai străzii care au abandonat școala-internat. Deși nu evocă, explicit, violența în cadrul instituției rezidențiale ca motiv al fugii lor din internat, ei refuză categoric să se reîntoarcă acolo. **Acești copii se simt neglijați, umiliți și străini în școală și preferă să rămână în stradă.**

O explicație ar fi că educatorii nu au posibilitatea să stabilească un contact emoțional pozitiv cu copiii, deoarece sunt plasați în situația de a-i controla, judeca, aprecia, purtând deplina responsabilitate pentru comportamentul copiilor. Astfel, atmosfera în aceste instituții este rece, formală, încărcată de neliniște, frică și agresivitate.

Copiii nu li se creează condiții pentru libera alegere și posibilitatea de a lua, independent, decizii. Ei sunt puși în situația de a alege între a fi pasivi, umili, supuși (în consecință: stări depresive și vulnerabilitate), sau a fi agresivi, autoritari, duri (în consecință: comportamente deviante, inadapative). Unii dintre acești copii își găsesc refugiu în stradă, considerând că acolo vor deveni liberi.

Desigur, evadarea copilului din instituție și vagabondajul nu sunt întotdeauna cauzate de violență sau neglijare din partea personalului instituției sau colegilor. O cauză deloc neglijabilă este sănătatea psihică a copilului sau mai bine zis Nesănătatea lui. Vagabondajul prezintă deseori un simptom al patologiei psihice, fapt care poate fi confirmat de cazurile când copiii evadează din familii favorabile, având condiții materiale și emoționale adecvate.

Situația de maltratare fizică, emoțională și sexuală în instituțiile rezidențiale determină frecvent evadarea copiilor din instituție, abandonând astfel studiile și ajungând să vagabondeze în stradă.

Nu trebuie să inventăm servicii noi, trebuie să le reanimăm pe cele existente

Mariana Ianachevici,
vicepreședintele Organizației „Salvați copiii”,
Chișinău

De foarte multe ori copilul ajunge în stradă din motivul că autoritățile și adulții care sunt în jurul acestuia nu au instrumente îndeajuns pentru a identifica situația de risc în care s-a aflat o perioadă, mai lungă sau mai scurtă, de timp, și nici pentru a-l scoate din familie, dacă ar fi fost necesar. Nu sunt îndeajuns instrumente nici pentru a identifica situațiile în care copilul se află în stradă și nici pentru aflarea motivului pentru care acesta se găsește în afara supravegherii adulților.

Copilul ajuns în stradă este o consecință a unor probleme în familie, în multe cazuri – a unor abuzuri intrafamiliale. Creșterea numărului copiilor străzii arată clar că instituția familie se clatină, iar autoritățile nu au un sistem de intervenție pentru prevenirea fenomenului și asistarea, în cazurile de intervenție tardivă, a copiilor străzii.

Unii psihologi ar putea veni cu contrarargumente, de genul „există copii care sunt dependenți de stradă”. Nu neg acest lucru, însă ca un copil să ajungă dependent de stradă, el trebuie să treacă prin anumite experiențe traumatizante, care să-l determine să facă această alegere periculoasă: strada. Dacă acest copil a început să evite casa, ceva s-a întâmplat în familia sa. Prin firea lucrurilor, un copil nu poate să aleagă frigul, foamea, pericolul, lipsa dragostei de părinți. Și atunci cine e acel „cineva” care poate și trebuie să identifice această cauză și să prevină apariția unui nou copil aflat în dificultate?

Medicul de familie, educatorul, profesorul sunt specialiștii care pot preveni intra-copilului în criză

Primii care pot identifica și atenționa asupra dificultăților cu care se confruntă un copil în familia sa sunt medicul de familie și asistenta medicală de sector. Este o obligațiune de serviciu pentru ei să viziteze copilul mic pentru vaccinare, control de rutină, etc. Specialiștii medicali pot determina ușor situațiile în care un copil nu este bine îngrijit, nu este alimentat suficient sau este maltratat.

Dacă copilul frecventează grădinița, atunci educatorul este persoana care poate să observe că acesta are probleme în familie care îl afectează negativ.

A treilea structură, după policlinică și grădinița, care trebuie implicată în prevenirea intrării copilului în dificultate este școala. La fiecare început de an școlar, în fiecare localitate sau sector al orașelor mari sunt înregistrați toți copiii de vârsta școlarizării. Dacă un copil din această listă nu a ajuns la școală, oare acest fapt nu poate fi considerat o alarmă, un indiciu pentru o investigație?

Aceste trei structuri pot să-și spună părerea și să intervina în momentul în care un copil nu a ajuns, încă, în

situație critică, dar criza își arată semnele. Asistarea unui copil ajuns deja în stradă este mai dificilă și mult mai costisitoare. Acest tip de asistență tardivă implică cheltuieli mari, legate de plasament (cazare, întreținere), tratamente medicale, asistență psihologică. Alte cheltuieli vor fi făcute la etapa de reintegrare a copilului în familie, când în soluționarea cazului se va implica asistenții sociali care va monitoriza evoluția cazului pe parcursul a unu-doi ani.

Protocoale de asistență

Unele centre de plasament pentru copii și-au creat anumite „protocoale de asistență”, de care se conduc atunci când elaborează strategia de intervenție pe un caz sau altul. Asemenea protocoale sau, altfel spus, **pachete standardizate de documente în domeniul intervenției trebuie să existe la nivel de stat**, de care să se folosească orice specialist din branșă, în special cei din structurile de stat.

Neexistând asemenea protocoale, specialistul în protecția drepturilor copilului sau asistentul social intervine după cum crede de cuviință, în măsura cunoștințelor sale. Nu le putem imputa, însă, nimic, pentru că vina e a sistemului care nu le are pregătite - și nici experimentate, pentru a deveni perfect funcționale – aceste pachete de documente.

Protocoalele în cauză ar facilita și eficientiza în mare măsură munca specialistului. Dacă, spre exemplu, a fost identificat un copil care locuiește în stradă, specialistul ar interveni în baza unui punct al protocolului care ar descrie, în pași, modalitatea de intervenție pe acest caz concret. Schemele de intervenție ar ajuta organul ierarhic superior să verifice și să evalueze munca specialiștilor. **Este foarte important ca toți specialiștii care au tangență, în activitatea lor, cu copiii, să știe cum să acționeze, în pași concreți, în situațiile de prevenire a intrării copilului în dificultate.**

O nouă structură în componența Guvernului

Trebuie să recunoaștem, cu toții – și structurile de stat și cele neguvernamentale - că nu avem încă o structură de protecție a copilului care să răspundă necesităților actuale. Cea existentă este învechită. Trebuie să cădem de acord asupra faptului că avem nevoie de o structură nouă atât pe verticală, cât și pe orizontală.

Noua structură, creată în cadrul Guvernului, ar trebui să înglobeze toate serviciile de protecție a copilului, atât cele pe care le oferă statul, cât și cele pe care le pune în serviciul copilului și familiei ONG-urile. Protecția copilului înseamnă abordarea în ansamblu a tuturor serviciilor: structuri provizorii de plasament, școlile-internat, tutela, adopția națională și internațională etc.

Printre preocupările specialiștilor acestei structuri s-ar număra atunci și elaborarea protocoalelor de asistență, se vor ocupa de crearea serviciilor la nivel local, vor ține o evidență strictă a tuturor copiilor (ca să nu mai vehiculăm cu cifre aproximative, gen „în instituții rezidențiale avem 13 mii de copii”. Dar câți, exact? 13.465? 13.239? În spațiile acestor cifre sunt, totuși, destine de copii, cetățeni ai Republicii Moldova).

Resurse umane avem, doar că acestea nu sunt în sistem. De ani buni au fost create facultățile de asistență

socială; probabil cifra specialiștilor care au absolvit aceste facultăți se ridică la câteva mii. Iată potențialii teoreticieni care vor crea instrumentele de intervenție necesare sistemului de protecție a copilului.

Piramida serviciilor pentru copii

Piramida serviciilor de asistență copiilor are la bază serviciile din localitățile rurale. Acolo, la țară, trebuie să avem majoritatea serviciilor de protecție a copilului. Unele din ele există deja. Acestea sunt școala, grădinița, casa de cultură, iar în unele localități - centrele de dezvoltare a tinerilor.

Nu trebuie să inventăm servicii noi, nici nu avem finanțe pentru a construi în Moldova un sistem elvețian de protecție a copilului. Mai simplu și mai eficient ar fi să ajutăm școala să-și redobândească statul de altădată, să o reanimăm. Iată că, după ce am făcut 10 pași înapoi, trebuie să facem măcar doi pași înainte. Acum 10-15 ani, școala și grădinița erau instituțiile de bază în comunitatea sătească, și nu numai. Activități școlare, extrașcolare, grupe cu program prelungit - toate împreună ocupau timpul copilului, instruindu-l și educându-l. Și mai există un aspect: cine, într-o comunitate, cunoaște mai bine decât profesorii situația unui copil și a familiei sale? Școala a fost și trebuie să fie un izvor de activități pentru copii și pe parcursul verii, și în timpul anului școlar. Într-o comunitate rurală este mult mai ușor să previi situațiile în care un copil poate să plece din comunitate și să ajungă, apoi, la Chișinău, completând rândurile copiilor străzii. Și sunt multe activități care pot fi făcute cu un minimum de resurse financiare, cum ar fi procurarea corzilor, mingilor, câtorva bucăți de cretă, pentru organizarea unui concurs, a unei olimpiade sau a unui concurs de desene pe asfalt.

La nivel de raion, în piramida serviciilor de asistență a copiilor, sunt centrele de plasament temporar cu capacitate redusă, unde poate fi plasat un copil ajuns într-o situație critică, sau pot funcționa servicii de consiliere psihologică. Astfel, în centrele raionale este nevoie de un sistem de servicii specializate, la care se apelează la necesitate.

În vârful piramidei se găsesc instituțiile de nivel republican.

Care este problema noastră?

Nu putem spune că legislația existentă pentru domeniul protecției drepturilor copilului este proastă. Desigur, avem nevoie de un cadru legislativ, pe care ni l-ar oferi Legea copilului în dificultate, însă problema e că nu știm cum să aplicăm aceste legi.

De asemenea, nu există o structură care ar verifica aplicarea acestor legi.

Sistemul de protecție a copilului este foarte dispersat în republică.

Nu avem suficiente resurse umane la nivel local. Orice ai vrea să faci, nu ai cu cine face. Dacă în municipiul Chișinău există o structură de protecție a copilului - o direcție municipală - și tot nu se reușește volumul mare de lucru, atunci ce putem spune despre situația din raioane, unde avem câte un singur specialist în protecția drepturilor copilului? Acesta se află, singur, față în față cu toate problemele legate de copii, fiind suprasolicitat. Noi avem 32 de specialiști în protecția copilului în fiecare raion, câte o direcție în fiecare din cele două municipii, iar din cele 2000 de primării doar în 45 există asistenți sociali. Dar ei ar trebui să existe în fiecare primărie.

Cinci tipuri de interacțiuni benefice ale părintelui cu copilul

După Siegel D.J. (2001),

există cinci tipuri de interacțiuni benefice ale părintelui cu copilul.

Desigur, în intervențiile cu copiii victime ale maltratării, practicienii vor fi ei înșiși puși în situația de a dezvolta aceste tipuri de comportamente care au un efect terapeutic asupra copiilor. Pe de altă parte, în intervențiile cu părinții, practicienii vor facilita dezvoltarea deprinderilor și a abilităților necesare la părinți pentru ca aceștia să fie capabili de a valoriza și dezvolta astfel de comportamente în interacțiunea cu copiii lor.

1. Colaborarea - aceasta presupune o relație diadică sincronizată în procesul de comunicare, inclusiv non-verbală; în această diadă fiecare trebuie „ să se simtă simțit de celălalt”. Făcând anumite acțiuni împreună, discutând despre ceea ce fac și lucruri conexe, părintele facilitează colaborarea cu copilul.

2. Instalarea unui dialog reflectiv pentru a găsi sens celor întâmplate, lumii. În dialogul dintre cei doi se vor spune și explica trăirile. În felul acesta trăirile sunt legitimate, acceptate de către celălalt, și astfel copilul le poate integra ca parte a lui, a istoriei lui personale. Dialogul reflectiv poate avea ca subiect întâmplări personale ale celor doi sau se poate axa pe subiecte care sunt în atenția publică: evenimente, întâmplări, etc. Analiza acestora, a cauzelor și consecințelor, a posibilităților de reparare, dezvoltă la copil capacitatea de a înțelege și planifica lucrurile, înainte de a trece la acte.

3. Știința de a lua măsuri reparatorii atunci când relația stagnează sau este într-o situație conflictuală. Acest lucru se întâmplă frecvent în relație cu sarcina parentală de a pune limite copilului. Îngrijitorul trebuie să știe să repare, căci repararea înseamnă vindecare. De asemenea, copilul învață astfel că în viață există discontinuități în continuitate și el va învăța să treacă peste aceste momente de ruptură. Rupturile de durată, combinate cu umilințe și ostilitate, sunt cu puternice efecte negative asupra dezvoltării sinelui copilului.

4. Povestirile coerente sunt importante pentru a lega trecutul, prezentul și viitorul. Această continuitate în timp este un proces central în crearea conștiinței de sine. Adultul îl poate ajuta pe copil să reconstruiască anumite evenimente ale vieții făcându-l astfel să descopere lucruri despre sine, despre alții, despre cum funcționează lumea. Se spune că un părinte bun este cel care are el însuși o poveste de viață coerentă, fără pete albe, lipsite de memorie.

5. Comunicarea emoțională cu copilul, în cadrul căreia să fie create cât mai multe momente de bucurie, de trăiri afective pozitive copilului, dar și să fie ajutat în momentele de dificultate, pentru a se liniști și a se reconforta. În cazul copiilor abandonați de către părinți, companiile emoționale este esențială pentru a-l ajuta pe copil să își depășească starea de doliu.

„Aceste forme interacționale de comunicare emoțională pot fi explicația majoră a modului în care relațiile interpersonale ajută la dezvoltarea emoțională și socială a minții copilului”.

Părinții pleacă în străinătate, iar copiii lor – în stradă

Presupunerea sociologilor - că numărul copiilor străzii s-a majorat în ultimii ani din cauza plecării masive a cetățenilor moldoveni la muncă în străinătate - este confirmată de mai mulți specialiști care activează în domeniul protecției copilului și familiei.

Copiii străzii se împart în mai multe categorii. O categorie de copii au familii. Din inerție, imaginația ne va contura, automat, un portret-robot al acestor părinți: cu siguranță alcoolici, șomeri, fără nici un reper moral.

Și totuși, lucrurile sunt mai complexe atunci când trăim problema copiilor străzii: în ultimii ani, strada devine casa unor copii, ai căror părinți sunt bine, doar că departe de ei, la muncă în străinătate. Dacă, până nu demult, despre efectele exodului masiv al moldovenilor peste hotare se vorbea mai mult la timpul viitor, iată că a venit timpul să culegem roada amară: centrele de plasament anunță că numărul copiilor străzii a sporit din contul „orfanilor sociali”, ai căror părinți sunt plecați la lucru în străinătate, iar pe ei i-au lăsat în grija altora.

Vom prezenta mai jos câteva opinii ale specialiștilor care au scos în evidență această problemă și văd, ca soluție, executarea prevederilor legale de responsabilizare a părinților.

„O atenție sporită trebuie să acordăm familiilor de unde provin copiii străzii. Există familii care au atins un anumit grad de bunăstare, creată pe banii dobândiți de membrii acestei familii care au muncit în străinătate. Cu toate acestea, acești părinți pleacă din nou de acasă, lăsând copiii în grija altora. Este vorba de lipsa unei responsabilități familiale. Plecarea părinților peste hotare este o problemă gravă, care nu poate fi explicată doar prin lipsa de mijloace financiare. **Este vorba de o reorientare valorică spre noi standarde de viață: omul care a văzut și trăit după alte standarde de viață, la întoarcerea acasă nu se mai mulțumește cu nivelul de viață de aici, chiar dacă are mijloace financiare pentru un trai decent. El vrea să-și asigure un nivel de trai mai înalt și își lasă în continuare copilul fără supraveghere. Cred că trebuie să lucrăm cu părinții, să explicăm care este valoarea copilului și funcția lui pentru societate**”.

(Prof. universitar, doctor habilitat Maria Bulgaru, decanul Facultății asistență socială, sociologie și filozofie a Universității de Stat din Moldova (USM))

„Foarte mulți dintre copii străzii depistați de asistenții stradali vin din localități rurale, mai ales din suburbiile Chișinăului. Ei vin la oraș și, pentru că nu au unde merge, rămân în stradă. Numărul lor este destul de mare. Copiii de la sate nu sunt suficient supravegheați, mai ales cei ce provin din familiile în care părinții sunt plecați la muncă peste hotare.

În toate țările există cerșetori și copii ai străzii, însă numărul lor e mult mai mic, pentru că acolo, dacă părinții pleacă seara la o zi de naștere și lasă copiii fără supraveghetor, ei pot avea mari probleme cu organele de protecție socială, dacă acestea află. Spre comparație:

la noi, părinții pleacă peste hotare pentru ani de zile și nu întâmpină probleme la întoarcere, deși poartă răspun-

dere în fața legii pentru copiii lor. **Sistemul nostru nu este punitiv în raport cu părinții**, aceștia abandonează copiii, îi alungă de acasă sau nu-i supraveghează și, cu toate acestea, nu sunt sancționați. **Avem cazuri când minore care au născut au fost alungate de părinți de acasă.** O fetiță a devenit copilul străzii, împreună cu bebelușul său, după ce părinții au alungat-o pentru “compotament”... Sunt ferm convinsă că, dacă în Republica Moldova nu vor exista norme stricte pe care să le respecte un părinte, vom continua să avem probleme.

(Clara Caț, șef-adjunct al Direcției pentru protecția drepturilor copilului din mun. Chișinău)

„Nu cu mult timp în urmă, asistenții sociali au depistat un copil care locuia de trei luni în stradă și care, surprinzător, provenea dintr-o familie de intelectuali. Mama acestuia, fostă profesoară universitară, era plecată de mai mult timp la lucru în străinătate, iar pe copil îl lăsase în grija unei prietene, de formație pedagog, deși în apartamentul lor a rămas să locuiască mătușa băiatului. Copilul nu a găsit limbă comună cu prietena mamei, mai furase și niște bani din casă... Am luat legătura cu mama acestuia, care se afla în Italia, iar băiatul a fost spitalizat, pentru că avea și o problemă de sănătate. A revenit în familia surorii mamei lui, a reînceput să frecventeze școala.

Din păcate, acest caz nu este unic: avem și alți copii la centru, găsiți în stradă, care au părinți plecați în străinătate, iar ei au fost lăsați la rude. Din cauza că au dezvoltat un comportament deviant, unii bunici au refuzat să se mai ocupe de educația nepoților și, în consecință, copiii au plecat de acasă...

(Rodica Corețchi, directoarea Centrului de reabilitare socială a copiilor "Casa Gavroche" din Chișinău)

„După destrămarea URSS și intrarea Republicii Moldova într-o „etapă de tranziție”, observăm cum, tot mai mult, instituția familială se distruge, se destramă. Acest proces a început sub influența fenomenului alcoolismului, la care s-a adăugat și cel migrațional. Până când nu vom avea servicii sociale teritoriale și aportul organizațiilor în domeniu pentru a lucra cu aceste familii, ne vom confrunța cu tot mai multe probleme sociale, inclusiv cu creșterea numărului de copii ajunși în dificultate. Și abordarea trebuie să fie corectă: trebuie să depunem eforturi ca să prevenim migrația, abandonul copiilor, ieșirea lor în stradă, nu să lucrăm asupra urmărilor.

O altă categorie de copii au părăsit casa părintească din cauza problemelor care se confruntau în familie: fie că un părinte este alcoolic, iar celălalt - bolnav, fie că erau maltratați, fie că erau bătuți și obligați să meargă și să cerșească pe străzi, pentru ca mama sau tata să-și poată cumpăra alcool sau țigări. De aceea cred că trebuie susținută familia, ajutată să depășească crizele, iar copii să rămână alături de părinți”.

(Ilie Zabica, directorul Fundației „Regina Pacis” din Chișinău)

Intervenția axată pe părinte

Intervențiile efectuate de specialiștii din domeniul protecției copilului și asistenței acestuia în situații de dificultate au drept scop principal reintegrarea copilului în familie, în situația în care acest lucru este posibil. Reintegrarea familială presupune componenta „lucrul cu părinții (părințele) copilului neglijat”. Potrivit autorilor „Ghidului de intervenție în situațiile de maltratare ale copilului” (București), există trei tipuri de intervenții, axate fie pe părinte, fie pe copil, fie pe copil și părinte (pe relația dintre ei).

Intervenția centrată pe părinte va ține seama de faptul că **cu cât părintele este mai nesecurizat, anxios, trist, defensiv și cu nevoi emoționale nesatisfăcute cu atât el va fi mai puțin disponibil psihologic pentru nevoile copilului, va răspunde mai puțin chemărilor copilului.** De asemenea, va ține seama de faptul că cu cât vârsta copilului este mai mică cu atât mai mult părintele este centrul intervenției.

Intervenientul va oferi acestui părinte sprijin (material, emoțional), îi va deschide acces spre servicii comunitare de care ar putea beneficia, eventual spre grupuri parentale de sprijin. **Sprijinul material oferit nu are doar importanța materială dată, ci are, în același timp, o semnificație emoțională de sprijin și împărtășire, este un simbol al grijii și preocupării celorlalți față de persoană sau familie.**

Nu trebuie ratată posibilitatea de a participa la cursuri, informări, care se adresează părinților în comunitate, aceasta fiind, în același timp, o ocazie de a învăța, de a se simți la fel cu ceilalți părinți care participă și de a-și recunoaște indirect nevoia de informații, prin participarea la aceste conferințe, cursuri, formări, „școli pentru părinți”.

Discuțiile libere, informale, vor întări capacitatea și disponibilitatea de reflecție a părintelui cu privire la:

- propriul atașament față de părinții săi
- experiențele din propria copilărie
- inadecvarea sensibilității lui la nevoile copilului în relație cu propriile experiențe ca și copil
- modul în care se vede pe sine și pe ceilalți
- modul în care se relaționează cu lumea (mecanismele lui defensive).

Astfel de discuții au un caracter educativ și formator în același timp, părintele deprinzând un mod mai comprehensiv de relaționare cu ceilalți și o mai bună înțelegere a nevoilor copilului. Discuțiile acestea - care au nevoie de o atmosferă informală, de acceptare totală, participativă - sunt ocazia cea mai propice pentru sfătuirea părintelui, prin exemple, prin situații și povești concrete. **Neglijarea copilului și chiar și anumite forme de abuz emoțional se bazează pe ignoranța părintelui cu privire la nevoile copilului pentru o dezvoltare normală.**

Părintele va avea nevoie de consiliere cu privire la problemele pe care le întâmpină în relație cu copilul, familia, ceilalți. Dar această consiliere va fi un proces mult mai facil dacă în cadrul convorbirilor reflective pe

care le are cu intervenientul se ating subiectele amintite mai sus, într-un mod mai general.

În cazul părinților cu suferințe neprelucrate, indifereți că acestea vin din copilăria proprie sau din anumite evenimente ale vieții de adult, părintele va avea nevoie de o intervenție psihoterapeutică, ce se adresează subconștientului și incoștientului care domină prin mecanismele defensive, structurate, conduita părintelui.

Psihoterapia va ținti demontarea acestor mecanisme prin aducerea la nivelul conștientului a tensiunilor, suferințelor refulate, neprelucrate. O bună intervenție psihoterapeutică, ținând de finirea clară a raporturilor în familie, cu familia, este psihoterapia sistemică transgenerațională.

Problemele maritale, de cuplu, sunt de luat în atenție și poate fi necesară o consiliere de cuplu.

Intervenția va urmări **formarea deprinderilor părinților de soluționare în comun a problemelor, de planificare în scopul evitării conflictelor și a dezvoltării solidarității (coeziunii) familiale.** Poate că, în acest scop, părinții vor trebui învățați tehnici de soluționare a problemelor, modalități de lucru în grup, reunind toți membrii familiei (consiliu de familie) pentru discutarea problemelor și găsirea soluțiilor.

Intervenția centrată pe părinte va urmări și antrenarea deprinderilor parentale, educarea părinților cu privire la funcțiile parentale, schimbarea percepției rolului copilului, schimbarea modurilor abuzive de relaționare emoțională față de copil.

Metodele de recuperare a copiilor străzii, folosite de specialiștii Centrului „Regina Pacis” din Chișinău

Atunci când vine vorba despre organizațiile neguvernamentale care lucrează eficient în direcția reabilitării și resocializării copiilor străzii, fără a se eschiva de la cazurile dificile, nu mai de cânt se va face referire la Centrul de primire „Regina Pacis” din Chișinău. Acest centru a fost creat de fundația cu același nume, înființată de Episcopia bisericii romano-catolice din Italia. În Republica Moldova, o filială a fundației și-a început activitatea în 2001, ulterior transformându-se, și ea, în fundație. Astăzi, fundația „Regina Pacis” din Chișinău are o prețioasă experiență de lucru cu copiii străzii, deoarece, chiar din primele luni de activitate, și-au îndreptat atenția către acești copii total defavorizați, în același timp dezvoltând activități în susținerea altor categorii social-vulnerabile ale populației (bătrâni, invalizi, boschetarii).

Voluntari ai fundației mergeau, de trei-patru ori pe săptămână, seara, să-i caute pe străzi, pentru a le oferi hrană și îmbrăcăminte. Au reușit să stabilească o relație de prietenie cu acești copii. Mai târziu, filiala Fundației „Regina Pacis” a creat un centru de noapte. Uimitor e că acest centru a fost deschis... la dorința copiilor străzii. **„Noi i-am întrebat pe mai mulți dintre ei ce și-ar dori cel mai mult, ce i-ar face să se simtă mai bine. Au răspuns unanim că vor să aibă o casă unde să trăiască împreună cu prietenii lor. Ne-am gândit atunci să deschidem un centru de noapte, unde cineva să-i aștepte cu mâncare, unde ar putea să-și facă o baie și să doarmă ”**, ne spune Ilie Zabica, directorul Fundației „Regina Pacis”, despre începutul relației care s-au stabilit între ei și copiii străzii din Chișinău.

Centrul de noapte a funcționat doar câteva luni, timp în care a oferit asistență singulară copiilor străzii. Personalul centrului a observat, însă, că unii copii nu se grăbeau să plece a doua zi în stradă. Pe de altă parte, cineva trebuia să-i salveze din ghearele străzii, unde se confruntau cu probleme ca prostituția între minori, bolile infecțioase, inclusiv venerice etc. **„Ne-am decis să lucrăm cu această categorie de copii aflați în dificultate, pentru că ei aveau cea mai multă nevoie de noi. Reabilitarea unui copil al străzii și întoarcerea acestuia în familie și societate necesită un volum de muncă de zece ori mai mare decât în cazul unui copil abandonat. Ne-am axat, din start, pe cele mai complicate cazuri: copii cu o experiență de 4-5 ani de trai în stradă, deprinși să fure, să respire clei, iar fetițele – să se prostitueze”**. Atunci, a apărut ideea de a transforma centrul de noapte într-un adevărat centru de primire a copiilor. Astăzi, capacitatea centrului este de 16 locuri. Doisprezece „locatari” sunt permanenți. Cea mai mare atenție a fost acordată grupului de copii cu un înalt grad de dificultate, care nu au frecventat aproape deloc școală. Au fost foarte multe probleme de rezolvat, inclusiv problema mirosirii cleiului, care le afecta grav sănătatea și capacitatea mentală.

Dependența de clei

O caracteristică a copiilor străzii este dependența lor de inhalarea cleiului („aurolac”). Cleiul, a cărui patrie este Brazilia, a ajuns drogul țărilor sărace sud-americane. Substanța chimică inhalată atacă creierul uman și, temporar, produce o stare de euforie, similară efectului altor droguri. Copiii străzii spun că mirosirea cleiului „îi ajută” să iute de probleme, să nu mai simtă foamea, frigul. Treptat, această obișnuință se transformă într-un viciu de care nu se mai pot debarasa. Ați văzut, probabil, copii ai străzii care țin un pungă în mână și pe care, din când în când, le duc la nas.

Potrivit specialiștilor de la Centrul „Regina Pacis”, toți beneficiarii lor, inclusiv și fetițele, au respirat clei. De acest viciu, spune aceeași sursă, suferă 90 la sută din copiii străzii din Chișinău. Efectele acestui drog sunt evidente: consumatorii mai vechi suferă de retard mintal, sunt subdezvoltați fizic. **„Când au venit la noi, aveau câte**

16-17 ani, dar arătau de 12. Nu stăteau mai bine nici ca dezvoltare mintală. A fost depusă o muncă enormă pentru a-i salva de la această dependență”.

Astăzi, nici un beneficiar al Centrului „Regina Pacis” nu mai suferă de acest viciu, iar problemele lor de sănătate sunt ca și ale altor copii.

Intervenții de succes

Ajutați de măicuțele de la „Congregația surorilor saliziene a Sfințelor Inimi”, care au venit în Moldova la invitația fundației, angajații Centrului de primire „Regina Pacis” au reușit să înfrângă „chemarea străzii”, să-i facă pe copii să se lepede de toate viciile aduse din stradă și să le transmită noi valori. Foștii copii ai străzii au fost recuperați. Căror „instrumente de lucru” li se datorează acest succes? Răspunsul îl aflăm de la Ilie Zabica, directorul Fundației „Regina Pacis”.

„Noi am aplicat foarte multe metode de recuperare. Cele mai efective au fost, până la urmă, lucrul în laboratoare, în combinație cu asistența psihologului și asistenței sociale. Datorită activităților în laboratoare și profesioniștilor, am ajuns la rezultatele pe care le avem astăzi: aproape toți copiii din centru și-au ales drumul lor în viață. Avem copii care frecventează școli specializate.“

Laboratoarele ne-au ajutat, în proporție de 80 la sută, în recuperarea acestor copii. Am înțeles că anume de acest lucru au nevoie copiii. Atunci când un copil vede că este capabil să facă un lucru foarte frumos, apreciat de toți, el își dă străduința în aceste laboratoare și începe mult mai puțin să se gândească la viața lui „liberă” din stradă. Ei au avut un concept greșit despre libertatea copiilor. Când un copil al străzii vede că e capabil și are succes, acest lucru pornește în el un motor ce îl ajută să se salveze de la problemele sale.

La centrul nostru, băieții frecventează laboratoarele de prelucrare a lemnului, de pictură și de origami, iar fetele merg la laboratoarele de croitorie și de prelucrare a hârtiei. În preajma sărbătorilor, ele se ocupă mai puțin cu țesăturile și mai mult cu felicitările, pe care le expediem. De asemenea, există laboratoare de muzică, catineză, informatică.

Aceste laboratoare au avut un echivalent în perioada sovietică, și anume orele de muncă, în săli special amenajate. Instructorii noștri îi învață, pas cu pas, tehnica lemnului și mulți dintre copii se pot lăuda cu lucrări foarte frumoase. Chiar ei, copiii, au observat că sunt talentați, că nu

sunt mai proști ca alți semeni. E foarte dificil pentru un adult să le demonstreze acest lucru, însă în laboratoare ei văd cine sunt și de ce sunt în stare. Aceste lucrări minunate sunt dăruite oaspeților centrului, voluntarilor de peste hotare, care vin să lucreze cu ei. Oricine are nevoie, în afară de a primi plăcere, să ofere plăcere; și atunci ei își satisfac necesitatea de a face plăcere cuiva, dăruind obiecte făcute de mâna lor.

Implicarea copiilor străzii în activități este una din cele mai eficiente metode de recuperare, în special la etapa inițială, când eficiența este de 100%.

Eficiența intervenției crește dacă aplicăm și metodele de lucru ale asistenților sociali și a psihologului. Acești profesioniști pot să ajute foarte mult un copil cu probleme. Un an-doi petrecuți în stradă își lasă numai-decât amprentele asupra unuia copil. Majoritatea lor, odată ajunși la o instituție de plasament, se închid în sine, resping dialogul. Unii dintre ei suferă de dereglări psihice (nu vorbim de cele grave). Să nu uităm că ei sunt obișnuiți ca toți cei din jur să arate cu degetul la ei - pentru că sunt murdari, sunt răi și fură. În procesul de recuperare a lor, sunt situații în care numai psihologul poate să intervină, prin dialog și aplicarea diferitor metodologii. Scopul principal al intervenției psihologului este să-l ajute pe copil să se deschidă către altă (alte) persoană (e). Ei îi tratează pe toți cu un anumit limbaj, transmit o anumită informație. Un copil al străzii nu va permite, inițial, nimănui să intre în sufletul său. Psihologul trebuie să „dărâme” acest perete al tăcerii, să-l ajute pe copil să fie mai receptiv.

Și în cadrul laboratoarelor, comportamentul inițial al acestor copii a fost specific: îi spuneai să stea acolo, acolo încremenea. E manifestarea unor probleme, care pot fi depășite doar cu ajutorul psihologului.

Asistentul social lucrează cu copilul și cu familia biologică a acestuia. În multe cazuri, părinții nu vor să știe nimic despre copilul lor. Asistentul se află 24 din 24 de ore în centru, ceea ce-i permite să se apropie oricând de problemele copilului; atunci când vreo problemă „recidivează”, asistentul îl poate susține pe un fost copil al străzii să depășească barierele psihologice și morale care apar temporar.

„Avem probleme cu școlarizarea copiilor aflați în dificultate”

Scolarizarea copiilor străzii, dar și a altor categorii de copii aflați în dificultate, este o problemă la zi, care dă mai bătăi de cap specialiștilor de la centrele de plasament. Beneficiarii acestor centre sunt copii cu probleme, majoritatea lor cu un abandon școlar de ani de zile.

Între ei sunt și copii care nu știu să citească, alții, deși au vârsta unui elev de clasa a V-a, au frecventat doar clasa întâi sau și a doua; unii au capacități de a însuși un material nou, iar alții suferă de retard mintal și, deci, au nevoie de altfel de programe de instruire decât colegii lor. Situația diferă de la un caz la altul, comună, însă, este problema școlarizării lor. Lipsa studiilor mărește vulnerabilitatea acestor copii care, ajunși în pragul maturității, nu vor putea să-și aleagă o soartă mai bună, fiind predestinați de a fi săraci, șomeri sau, într-un caz mai bun, salahori prost plătiți. Putem spune că, deși câteva organizații și structuri municipale din Chișinău întreprind anumite acțiuni de asistență și susținere a copiilor străzii, acești copii rămân a fi excluși din societate.

Pe de o parte, sunt managerii ai instituțiilor de învățământ general care răspund mai anevoios solicitărilor de școlarizare venite din partea centrelor de plasament. Potrivit Rodicăi Corețchi, directoarea Centrului de reabilitare socială a copiilor „Casa Gavroche” din Chișinău, pentru unii directori de școală, un copil al străzii, cu un abandon școlar de 2-3-4 ani, este o amenințare directă la prestigiul școlii și o sursă de probleme suplimentare.

„Din 2003, de când activează centrul nostru, colaboratorii noștri trec prin stres de fiecare dată când au de școlarizat un elev de liceu. S-a întâmplat să ni se închidă ușa în nas și să ni se spună că nu vor fi primiți copiii „noștri”, deși aveam la mână o îndreptare către această instituție de învățământ de la Direcția educație, tineret și sport de sector. În afară de aceasta, există un ordin al Departamentului învățământ, tineret și sport al mun. Chișinău în care este indicat că beneficiarii centrelor de plasament trebuie să frecventeze instituțiile de învățământ de sector”, spune Rodica Corețchi. „În prezent, doi copii frecventează liceul. Un copil a mers în clasa întâi de la 1 octombrie, deoarece a durat o lună și jumătate până a fost înscris. Directoarea refuzase categoric să-l primească, pentru că „instituția și-a făcut un renume...”. Am fost nevoiți să ne adresăm cu o sesizare la Departamentul municipal educație, tineret și sport, în care am explicat situația...”.

Cazul s-a rezolvat. Dar vor fi și alte cazuri de soluționat, alți copii de școlarizat. „Mi-aș dori ca atunci când va fi necesar, să mergem la școală cu îndreptarea de la direcție și, fără nervi, copilul să fie primit. Există Legea învățământului care prevede dreptul copilului la învățătură, există ordinul departamentului, există Convenția ONU privind drepturile copilului, ce ar mai trebui să existe? De ce trebuie să ne căciulim de fiecare dată?”, se întreabă directoarea de la „Casa Gavroche”.

Potrivit specialiștilor de la „Casa Gavroche”, copii problematici, care ar putea influența negativ asupra altor copii din școală, sunt cazuri unice. Din experiența lor, au cunoscut un singur copil care a fost excesiv de agresiv cu profesorii și colegii.

Nu sunt suficient de motivați

Odată școlarizați, problemele acestor copii nu i-au sfârșit. Mai puțin motivați, unii copii fug de la ore și, astfel, au o frecvență scăzută a lecțiilor. Psihologii au o explicație pentru acest comportament, considerat o consecință firească a modului de viață pe care l-au dus anterior, fără program, fără profesori, fără responsabilități și obligații. Din contra, ar fi uimitor ca acești copii să frecventeze lecțiile cu plăcere, în fiecare zi.

Veaceslav, fost copil al străzii, a fost înscris la liceu acum doi ani și jumătate. De tot atâta timp specialiștii de la „Casa Gavroche” se străduiesc să-l înduplece să nu fugă de la lecții. Veaceslav este condus, dimineață, la liceu, este lăsat pe mâna dirigintei și, cu toate acestea, copilul găsește modalități în care să evadeze de la ore. La centru se întoarce când trebuie și minte că a fost la toate lecțiile... Psihologul explică acest comportament prin faptul că băiatul nu este motivat să învețe, e un fel de protest adus lumii întregi. Veaceslav a fost puternic traumatizat de refuzul mamei lui de a-l păstra în familie, după ce s-a recăsătorit. În noua familie, ea nu a găsit un loc pentru fiul din prima căsătorie. Trauma e cu atât mai mare cu cât Veaceslav știe că fratele său vitreg este acoperit de dragoste și crește alături de mama sa.

În astfel de cazuri problematice, copilul are nevoie de intervenții speciale, individuale, care pot fi puse la punct de specialiștii centrelor în care trăiesc acești copii, împreună cu pedagogii de la școală.

E nevoie de școli serale pentru adolescenții fără instruire

Ilie Zabica, directorul Fundației „Regina Pacis” care gestionează un centru de primire pentru copii străzii, a ridicat o altă problemă legată de școlarizare. „Avem mulți copii care ar putea fi școlarizați, dar nu putem să-i reîntoarcem în școala generală. Ei au câte 15-17 ani și au doar una-două clase frecventate. Unii dintre ei nu au fost niciodată la școală, ei nu știu să citească. Ei trebuie să înceapă de la zero. Ce facem cu ei? Desigur, noi încercăm să rezolvăm și această problemă, dar trebuie să existe o soluție venită din partea Ministerului Educației. De ce să nu fie deschise, pentru foștii copii ai străzii, clase serale, cu un program de studiu adaptat? Având o anumită instruire și un certificat de absolvire, ei ar putea să meargă la o instituție specializată, la o școală de meserii. Acum, însă, ce instituție va învăța meserie pe un adolescent care nu a frecventat decât 2 clase, fără nici un document de absolvire?”. Potrivit lui Ilie Zabica, este nevoie ca organizațiile neguvernamentale care acordă asistență copiilor aflați în dificultate să colaboreze nu numai cu Direcția de protecție a drepturilor copilului din mun. Chișinău, ci chiar cu ministerele. „Trebuie să avem un contact direct cu Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, pentru că avem foarte multe probleme pe care le putem soluționa împreună, inclusiv cele menționate mai sus”.

Un studiu privind gradul de școlarizare al copiilor străzii după identificarea lor ar scoate la iveală și alte probleme, despre care nu ne-am referit aici. Multe sau puține, cert e că organizațiile neguvernamentale nu le pot rezolva, singure, fără ca să se implice instituțiile de stat.

Câteva adrese utile - Chișinău

Centrul de plasament „Regina Pacis”

Adresa: str. A. Iancu 37
str. Testimițeanu 3/5
Persoana de contact: Ilie Zabica
Tel.: 28-08-22; 23-23-21; 23-55-11; GSM: 79470520

Centrul de resocializare a copiilor „Casa Așchiuța”.

„Salvați copiii”

Adresa: str. Constantin Stere 1
Persoana de contact: F. Sadnic
Tel.: 23-71-02, GSM: 069102477

Centrul de reabilitare al adolescenților din Chișinău (CRAC)

Adresa: str. Trușeni 18
Persoana de contact: Veceaslav Vlas
Tel.: 59-06-02

Centrul de reabilitare socială a copiilor „Casa Gavroche”

Adresa: str. Dimo 11/5
Persoana de contact: Rodica Corețchi
Tel.: 43-31-40

Centrul de plasament „Concordia”

Adresa: str. A. Corobceanu 13/1
Persoana de contact: Iulia Iarișev, Paula Malaciuc
Tel.: 23-49-91; GSM: 069350727; 069008509

Centrul de plasament temporar al minorilor

Adresa: str. Tolstoi 39
Persoana de contact: Igor Druță
Tel: 27-16-05; 27-40-18 (garda)

Centrul de plasament și reabilitare

pentru copiii de vârstă fragedă

Adresa: str. Cozmescu 51
Persoana de contact: I. Malanciuc
Tel.: 73-70-27; 72-50-52

Centrul de plasament pentru copii orfani și abandonati -

Forul Organizațiilor de Femei din R. Moldova

Adresa: str. Muncești 798/1
Persoana de contact: Victoria Cernat
Tel.: 52-05-07; GSM: 0692 41654

Casa municipală specializată a copilului

Adresa: Bd. Cuza Vodă 29/4
Persoana de contact: Maria Jechiu
Tel.: 76-66-88; 76-67-33

